

په هېواد کې
د مخدره توکو او نشه یانو
مخه ډپ کول

Ketabton.com

محصل غازي زاده

۱۳۹۸/۴/۲۷ لمريز

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

د لیکنې نوم: په هېواد کې د مخدره تو او نشه یانو مخه ډپ کول

لیکوال: محصل غازي زاده

ایمیل: mghazizada@gmail.com

ګرځنده شمېره: +93783598561

د لیکنې نېټه: ۲۷ / سرطان / ۱۳۹۸ لمریز

یادونه: هر څوک کولای شي چې دا لیکنه چاپ او خپره کړي.

لړ لیک

- ۱..... سریزه
- ۳..... په هېواد کې د کوکنارو د کرهڼې شالید
- ۴..... د مخدره موادو تولید او قاچاق
- ۷..... د شرابو او نیشه ورو شیانو حراموالی
- ۱۰..... د مخدره توکو حراموالی
- ۱۵..... د بنگو او کوکنارو د کرهڼې حراموالی
- ۱۶..... د مخدره توکو د سوداګرۍ حراموالی
- ۱۷..... حرامخوري او د آخرت سزا
- ۱۸..... له حرامو صدقه نه قبلیدل
- ۲۰..... د نشه یې او مخدره توکو هر اړخیز تاوانونه
- ۲۰..... ټولنیزې او اقتصادي اغیزې:
- ۲۱..... روغتیايي اغیزې:
- ۲۱..... ۱- شراب او الکول:
- ۲۳..... ۲- افیون (Opium):
- ۲۳..... ۳- کوکائین (Cocaine):
- ۲۴..... ۴- چرس:
- ۲۵..... ۵- نسوار او سګرېت:
- ۲۷..... د موضوع اړونده د پند او عبرت قیصې
- ۲۷..... لومړۍ قیصه:
- ۳۲..... دویمه قیصه:
- ۳۶..... درېیمه قیصه:
- ۳۹..... په اړونده مبارزه کې اړین ګامونه

بسم الله الرحمن الرحيم

سريزه

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على سيد المرسلين، وعلى آله و أصحابه اجمعين!
وبعد،،،،،

د اسلامي شريعت عمده مقصد او اساسي موخه د پنځو شيانو ساتنه ده: ۱-دين: چې له هغې څخه د گړځيدو (مرتد كيدو) په صورت كې اسلامي شريعت د مرتد وژنه فرض كړې. ۲-خان: چې د هغې د خوندي پاتې كيدو لپاره يې قصاص او نور اړونده احكام فرض كړي. ۳-مال: چې د هغې د ساتنې لپاره يې د غله لاس قطع كول او نور اړونده لارې چارې فرض كړي. ۴- ناموس: چې دهغې د ساتنې او خوندي پاتې كيدو لپاره يې د نامحرمو او پرديو سرو او بنځو ترمنځ اختلاط حرام كړی، د زنا ټولې لارې يې تړلي او د زنا كوونكو لپاره يې رجم او يا په درو وهلو حد فرض كړی دی. ۵- عقل: چې د هغې حفاظت لپاره يې شراب او د ټولو نشه يې موادو استعمالول حرام كړی او كه څوك شراب وڅښي، نو د هغې لپاره په شريعت كې په درو وهل دي او كه كه يو څوك شرابو ته ورته نيشه يې او مخدره مواد استعمال كړي، نو د تعزير سزا - هغه چې ټاكلې حد نه لري بلکې د جرم او حالاتو برابر يې قاضي او يا حاكم ټاكي - مقرر كړی شوې ده.

كه چيرې زموږ په هېواد او ټولنه كې كې درې نيمې لسيزې مخکې د کمونستي حکومت له ړنگيدو (د شور اتمه کال ۱۳۷۱ لمريز) وروسته د هغه مهال شتو ناخوالو او متوقع ستونزو د مخنيوي لپاره لازم کونښنونه شوي وايي، نو اوس به مو د نورو ستونزو ترڅنگ د روږدو ناخوالي او ستونزه دې حد ته نه وه رسيدلې. هغه ستونزه چې پر

ناورين بدله شوه او د معتادينو شمير يې دعامي روغتيا وزارت د راپور له مخې تير كال (۱۳۹۷ لمريز) د غوايي په مياشت كې درې مليونه بنودل شوې و، او سپر كال (۱۳۹۸ لمريز) د سرطان په مياشت كې د رسنيو د راپور له مخې دنشه يې او مخدره موادو په وسيله د بنكار شوو شمېر درې نيم ميلونو ته رسېږي.

نو په يقيني توگه چې زمونږ ټولني ته د نورو گواښونو تر څنگ نشه يان او د اړونده مخدره او نشه يې توکو توليد، صادريدل او يا له نورو هېوادو څخه بيلابيل نشه يې توکي راواريدل يو ستر گواښ دی، بايد چې د ټولني مسئولين او با احساسه مومن وگړي يې درک کړي، مخه يې ډب کړي او د مخنيوي په لارو چارو باندې يې لاس پورې کړي.

نو د دې لپاره چې د خپل مسلمان ولس په ژغورنه کې مو خپله ديني وجيبه او مسئوليت اداء کړې وي د قدرمنو لوستونکو حضور ته دا متواضع ليکنه وړاندې کيږي، پدې موخه او هيله چې د دې گواښ په مخ کې په کلکه سره ودرېږي، د اړونده ستونزو په منځه وړلو او او لدې ستر ناورين څخه د هېوادوالو په وقايه او ژغورنه کې يې هر يو د خپلې وسې او توان برابر په لاس، ژبه، قلم او نورو اړونده لارو چارو سره خپله دنده او مسئوليت اداء کړي.

محصل غازي زاده

نيټه: ۱۵ ذو القعدة ۱۴۴۰ هـ.ق. ۲۷/۴/۱۳۹۸ لمريز

په هېواد کې د کوکنارو د کرهڼې شاليد

د برتانوي امپراطورۍ په دوران کې هندوستان چېن ته د زياتو مخدره موادو قاچاق کونکي هېواد وو چې په نتيجه کې يې د برطانيې او چېن ترمنځ جگړې رامنځ ته شوې، هغه چې دافينو جنگونو^۱ نوم ورکړ شو. نو زموږ هېواد ته د لومړي ځل لپاره دانگريز پلويو قاچاقبرانو لخوا د چېن له ځمکې څخه د بدخشان له لارې کوکنار وارد شوی چې پدې توگه په سيمه کې د غه بوټي د انگريزي استعمار له خوا ترويج شوي دي. له کومه وخته چې افغانستان ته د افينو د توليد بوټي (کوکنار) را داخل شو، په تدريجي شکل يې کښت او کر رواج وموند او هغه ولايتونه چې په پيل کې د دې بوټي کرهڼه پکې کيده او افيون يې توليد اوږه: بدخشان، هلمند، ننگرهار او هرات وو، چې د وخت په تيريدو سره لدې ولايتونو څخه نورو ولايتونو لکه: بلخ، کونړ، لغمان، لوگر، پکتيا، وردگ، او کندهار ته هم نقل شو.

له ډېر پخوا راهسې ساحران او محلي طبيبان هم د افيون پر استعمال بوخت دي چې د هغې اغيزې او تاثيرات سحري او جادوگري ځواک ته راجع کوي، خو په وروسته وختونو کې بيا له افيون څخه د هيروينو توليد رواج وموند.

زموږ په هېواد کې پخوا د هيروينو توليد نه پېژندل کيده او د هغو سياسي بدلونونو په نتيجه کې رامنځ ته شو چې د شلمې پېړۍ په اوياومو کلونو (اومې لسيزې) کې منځ ته راغلل. همدارنگه په آسيا کې د طلايي مثلث (تايلنډ، برما او لاوس) د افينو خراب محصولات په سيمه کې د دې لامل شو چې د طلايي هلال (ايران، افغانستان او پاکستان) د مخدره موادو د زيات توليد په وسيله جبيره شي.

په افغانستان کې د افينو توليد زياتيدو لومړی لامل په ايران کې د خميني انقلاب راتلل وو چې هلته پر مخدره موادو باندي بنديز ولگول شو او دويم لامل يې په افغانستان کې د کمونستي انقلاب له امله د جگړې او اسلامي مقاومت په دوران کې د نوموړي بوټي د کرنې لپاره زياته زمينه برابريدل بنودل شوي دي، چې پای کې زموږ د هېواد او پاکستان ترمنځ د گډې پولې په دواړو خواو کې ځينې قبایلي سيمې د کوکنارو د کښت او د افينو د توليد مرکزونه وگرځيدل او کله چې پدې دوران کې پاکستان ته د هيروينو د توليد تکنالوژي راوارد کړای شوه، نو د پولې په دواړو خواو کې ورڅخه د هيروينو توليد پيل شو.^۲

^۱ د برطانيې او چېن ترمنځ د افينو له امله جنگونه لومړی جنگ (1840 - 1842م) او دويم جنگ (1856 - 1860م) کلونو کې

رامنځ ته شوې دي. وگوره: OPIUM WARS: The Free Encyclopedia WIKIPEDIA

^۲ وگوره: د مخدره موادو په هکله اساسي معلومات، د اسرامؤسسې خپرونه، ص ۶-۸

د مخدره موادو تولید او قاچاق

له ۲۰۰۱ زېږديز راپدېخوا او د موجوده نظام د پيل راهيسې زموږ په هېواد کې د افیونو تولید صعودي (پورته ختلو) بڼه اختیار کړه، د دې پدیدې تر شاه بیلابیل عوامل دي چې مهم یې درېښتینې مبارزې نشتوالی دی، همدارنگه یو بل ستر عامل یې په حکومت کې د مافیایي بانډونو نفوذ او قدرت ښودل شوی چې د هغو له لارې په سلونو وگړي اروپا او لرې پرتو هېوادونو ته هېروپین قاچاق کوي.^۳

که څه هم په تیرو کلونو کې د مخدره موادو د مخنیوي لپاره په بیلابیلو وختونو کې ځانگړې بودیجې وغوښتل شوي او تر اوسه پورې چې له (۱، ۱۰۴ ملیارده) مرستو زیاتې مرستې له افغانستان سره شوي او د دې له جملې څخه یې (۶، ۷ ملیارده) د مخدره موادو د مخنیوي لپاره ځانگړې شوې وې.^۴ لکن د افغانستان د بیا رغاونې لپاره د امریکا ځانگړې څارونکې مؤسسې (SIGAR) ادعا کړې چې له نشه ایزو موادو سره د مبارزې په برخه کې یوازې امریکا نژدې اته نیم (8.5) میلیارده ډالره لگولي دي.^۵

سره لدومره لگښتونو بیا هم د نوموړي بوټي او د هغې د تولید په مخنیوي کې لازم او ښکاره اغیز ونه لیدل شو چې لس سلنه نتیجه هم ترلاسه نه شوه او نه هغه پېسې د ۲۵ سلنې په اندازه په خپلې اصلي موخې کې ولگول شوې چې هغه د کوکنارو کرونده گرو ته معاوضه ورکول او د دې حرام بوټي پر ځای د حلال فصل رواج دی، بلکې د هغې زیاتره اندازه شخصي جیبونو ته ولاړې او د درغلیانو ښکار وگرځیدې.

د ځینې راپورونو له مخې د ۲۰۱۵ م کال پر مهال په افغانستان کې د کوکنارو کر پر یولک درې اتیا زره هیکټرو ځمکې ته رسیدلی وو، خو په ورپسې (۲۰۱۶م) کال کې د کوکنارو کر دوه لکه یو زره هیکټرو ته ورزیات شو، چې پدې توگه د مخکیني کال په پرتله د دې بوټې کښت او کر درې څلوېښت (۴۳) فیصده زیات اټکل شوي وو، خو د کوکنارو د له مینځه وړلو کچه یونوي (۹۱) فیصده کمه شوې وه او له هرو پینځه سوه شپږ شپيته (۵۶۶) هیکټره ځمکو څخه د کوکنارو یو (۱) هیکټره ځمکې له مینځه وړل شوې وې.^۶

د مخدره موادو د کنټرول نړیوال پروگرام ادارې (UNDP) د راپور له مخې په کال (۱۳۹۵ المریز) کې د مخدره موادو له درکه د (۷۰ ملیارده) ډالرو له عاید څخه یوازې ۲ ملیارده ډالر د هغې د کرونده گرو لاسونو ته ورغلي او نور پاتې ۶۶ ملیارده ډالر قاچاقیانو او په بهر کې بین المللي مافیا ته ورغلي دي.^۷

په کال (۱۳۹۶ المریز) کې د مخدره موادو سره د مبارزې د ملي بسیج د اوونۍ په مناسبت په کابل کې جوړې شوې غونډې ته د حکومت ځینو چارواکو وویل چې مخدره موادو د افغانستان حیثیت او اعتبار زیانمن کړی دی، همداراز له مخدره موادو سره د مبارزې وزارت مخدره مواد یوه سیمه یزه ستونزه وگڼله او

^۳. وگوره: اصلاح ملي اوونیزه، کال ۱۳۹۵ المریز، عقرب ۱۵ مه، ص ۱۳.

^۴. وگوره: طلوع نیوز خبر وپېاڼه، د زمري میاشت ۱۱ کال ۱۳۹۶.

^۵. وگوره: Pars Today وپېاڼه، ۱۷/۵/۲۰۱۷ م.

^۶. وگوره: Pars Today وپېاڼه، ۱۷/۵/۲۰۱۷ م.

^۷. وگوره: اصلاح ملي اوونیزه، کال ۱۳۹۵ المریز، عقرب ۱۵ مه، ص ۱۲-۱۳.

د دې خبر داري يې ورکړ چې په افغانستان کې دننه د مخدره موادو د کښت تقاضا کمه شوې، خو په سلو کې ۹۸ د مافيایي ډلو له خوا د گاونډيو هېوادونو له لارې اروپا ته قاچاک پرې.^۸

د افغانستان بيارغونې لپاره د امريکا ځانگړې څارونکې اداره "سيگار" وايي د نشه يي توکو د قاچاق او توليد ډېر کاروبار د دولت تر کنټرول لاندې ناامنه سيمو کې ترسره کېږي. نوموړې ادارې نيوکه کړې چې د امريکا د څو ميليارده ډالرو مرستې سربيره اوس هم د کوکنارو کرکيله او د نشه يي توکو توليد په لوړه کچه کې دی. د نشه يي توکو پر وړاندې د مبارزې افغان چارواکي هم دا خبره مني خو وايي: د نشه يي توکو مخنيوي ته د دوی او امريکايي ځواکونو هڅې ډېرې شوي دي.

افغان حکومت څه وخت مخکې د نشه يي توکو په برخه کې د جزا کوډ هم بدل کړ او د دغو توکو قاچاق کوونکو، کرونده گرو او کاروباريانو ته يې سزاوې هم سختې کړې، خو لا هم ستونزه پر خپل ځای پاتې ده. سيگار ويلې: له تېرې يوې لسيزې راهيسې افغانستان کې څه باندې څلورنيم لکه کيلوگرامه نشه يي توکي نيول شوي، خو د دوی په باور دا يوازې په ۲۰۱۷ م کال کې د توليد شويو نشه يي توکو نيم فيصد جوړوي. پدې کال کې د مخکې کال په پرتله د کوکنارو کرکيله ۶۳ سلنه او توليد يې چې نهه زره ټنه و، ۸۸ سلنه ډېر شوی دی.^۹

له بده مرغه چې زموږ د هېواد د ځينې ولايتونو په اطرافي سيمو کې د چرسو او کوکنارو پرکښت باندې زيات شمېر دهقانان بوخت دي او د هغوی د زيار او زحمت نتيجه هغو معتادينو ته رسېږي چې د هېواد په بيلابيلو سيمو او ښارونو کې د چرسو او هيروينو له لارې خپل ځانونه له تباهي او خپلې کورنۍ او ټولنه له خطر سره مخ کوي.

له انقلابي شرايطو مخکې به عامو خلکو او ورسره ځينې علماو د کوکنارو د کرهڼې جواز لپاره دا دليل وايه چې دا يو حکيمې بوټی دی، خو د کمونستي انقلاب له رامنځ ته کيدو او بيا د هجرتونو د لړۍ له پيليدو وروسته خاصو او عامو وگړو ټولو ته دا معلومه شوه چې د کوکنارو د توليد ماده (افيون) په سلو کې له ۹۷٪ څخه د انسانانو په تباهي کې استعمالېږي. نو ايا اوس به د کوکنارو کښت، توليد او سوداگري په حرمت کې کوم د علم او پوهې خاوند څه ادنی شک وکړي؟ دا پداسې حال کې چې په خپله زموږ د افغان مسلمان ملت يو زيات شمېر بچيان د نشه کيدو او پوډري کيدو په گرداب کې ورداخل شوي او دغه مصيبت لا په زياتيدو دی.^{۱۰}

داسې ده چې له موجوده جمهوري او ديموکراسي نظام له راتگه مخکې افغانستان د نړۍ زيات توليدونکی هېواد گڼل کيده، خو متاسفانه چې اوس يې له توليد سربيره پدې هېواد کې له افیون څخه د اړونده راويستل

^۸. وگوره: ازادي راډيو ويبپاڼه، ۳۱/سرطان/۱۳۹۶لمريز

^۹. وگوره: بي بي سي پشتو ويبپاڼه: 13 می 2018 - ۲۳ غويي ۱۳۹۷ هـ ش

^{۱۰}. وگوره: ويجه ويله (D W) پښتو، افغانستان، ويبپاڼه (12.05.2015).

کیدونکو موادو استهلاک کوونکي (پوډریان) هم زیات شوي، چې دا هم د دیموکراسۍ او غربي پانگوال نظام د واکمنۍ یو سوغات دی.

په کال ۲۰۱۳م کې چې د مخدره موادو پر ضد ادارې (INL) لخوا زموږ په هېواد کې د روږدو (معتادینو) کسانو په هکله کوم معلومات راجمع شوي او سروې شوې هغه بڼې چې یوولس سلنه ۱۱٪ هیوادوال د تریاک او هیروینو د استعمال پر مصیبت اخته او د دې نیمایي اندازه ۵.۵٪ د چرسو د فتنې ښکار گرځیدلي دي. پر تریاکو، هیروینو او د هغې اړونده مشتقاتو باندې د روږدو خلکو شمېره د ښارونو پر نسبت په اطرافي سیمو کې درې چنده زیاته لیدل کېږي.^{۱۱}

تیر کال (۱۳۹۷ لمريز) د ثور په میاشت کې د عامې روغتیا وزارت لخوا په یو خپور شوي راپور کې ویل شوي چې د دولت له لوري د مخدره موادو پر وړاندې د مبارزې سراتیزي ناکامه ده، د روږدو کسانو شمېر مخ په ډېرېدو دی او له ۲۰۰۹ م کال راهسې تر ۲۰۱۸ م کال پورې له ۹ سوه زرو څخه روږدو کسانو شمېر درې میلیونو ته لوړ شوی دی.^{۱۲}

که څه هم سړ کال (۱۳۹۸ لمريز کې) د اړونده راپورونو له مخې په هېواد کې د کوکنارو د کر کيلې کچه راتپته شوې خو متاسفانه چې د روږدو کسانو شمېر درې نیم ملیونو ته لوړ شوی او دا گواښ لا په زیاتیدو دی. په هېواد کې د مخدره موادو د معتادینو په اړه دا گونگوسۍ هم اوریدل کېږي چې گویا تر شاه یې ځینې بهرني لاسونه او داخلي مافیایي کړې دي. الله تعالی دې د اسلام او د ملت د دښمنانو لاسونه او لنډ او د هغوی د سیسې په خپله هغوی ته وروگرځوي.

نو باید چې ټول هېوادوال په ګډه سره د هر راز نشه یې توکو او مخدره موادو تولید، استعمال او سوداګرۍ په وړاندې د خپل سپیڅلي دین لارښوونو ته مراجعه وکړي او د نورو فتنو ترڅنګ د دې مهمې فتنې، خطرناک گواښ او ستر ناورین په مخنیوي کې هم د شرعي او انساني مسئولیت پر بنسټ په جدي توګه برخه واخلي.

^{۱۱}. وګوره: روغتیا مجله، ۲۵ ګڼه، ۱۳۹۳ لمريز، وزارت صحت عامه، ص ۳

^{۱۲}. وګوره: آزادي راديو ویبپاڼه، د ثور ۲۳ مه، ۱۳۹۷ لمريز

د شرابو او نیشه ورو شيانو حراموالی

اللَّهُ تَعَالَى فَرَمَائِي: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رَجَسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» (۱) إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيُضِدَّكُمْ عَنِ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ (۱) ۱۳- ای مومنانو بیشکه چې شراب او قمار او بتان او غشي (د فال) دا ټول د شيطان پليت کارونه دي، نو ځان ورڅخه وساتئ د دې لپاره چې کامياب شئ. يقيا چې شيطان غواړي په شرابو او قمار سره ستاسې ترمنځ دبنمني او کينه واچوي او د الله تعالی له ذکر او لمانځه نه مو واړوي، نو ايا تاسې به لدې څخه منع شئ؟».

د عربي ژبې پوهان وايي: د (الْخَمْرُ) کلمه په معنی د (التخمير - خومارول او بې سده کول) او (التغطيه - پټول) او (المخامرة - گډوډول) سره دي. نو د شرابو څښونکي د هغې په څښلو سره بې سده کيږي، عقل يې پټيږي او د عقل د گډوډ کيدو او غايبيدو له حالت سره مخ کيږي. ۱۴

په ذکر شوي قرآني نص کې د شرابو قطعي حرمت راغلی دی او په زيات شمېر احاديثو او د امت په اجماع سره هم شراب حرام دي. پدې ځای کې موږ يوازې د هغو احاديثو يوه نمونه ذکر کوو چې هر نشه ورکوونکي څيز ته پکې شراب ويل شوي او د دې څرگندونه کوي چې هره نیشه حرامه ده:

۱- له عبدالله بن عمر رضي الله عنهما نه روايت دی چې رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: «كُلُّ مُسْكِرٍ خَمْرٌ، وَكُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ» ۱۵ هر نیشه کونکی څيز شراب دي او هر نشه کونکی څيز حرام دی. او په بل روايت کې له همدغه صحابي نه نقل شوي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي: «كُلُّ مُسْكِرٍ خَمْرٌ وَكُلُّ خَمْرٍ حَرَامٌ» ۱۶ هر نشه ورکوونکی شراب دي او ټول شراب حرام دي.

۲- رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: «مَا سُكِّرَ كَثِيرُهُ فَقَلِيلُهُ حَرَامٌ» ۱۷ هغه چې ډېر يې نشه ورکوي، نو لږ يې هم حرام دي.

۳- عَنِ ابْنِ عُمَرَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَ: خَطَبَ عُمَرُ عَلَى مَنبَرِ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - فَقَالَ: ((أَمَا بَعْدُ أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّهُ قَدْ نَزَلَ تَحْرِيمُ الْخَمْرِ وَهِيَ مِنْ خَمْسَةِ أَشْيَاءَ: الْعَنْبِ (وفي رواية: الرِّيبِ)، وَالتَّمْرِ، وَالْحِنْطَةِ، وَالشَّعِيرِ، وَالْعَسَلِ، وَالْخَمْرُ مَا خَامَرَ الْعَقْلَ)). ۱۸ له ابن عمر رضي الله عنهما نه روايت دی هغه وايي چې عمر رضي الله عنه د رسول الله صلى الله عليه وسلم په منبر خطبه وفرمايله او ويې ويل: ای خلکو د شرابو د تحريم حکم نازل شوی او هغه له پنځو شيانو څخه دي: انگور (په بل روايت کې ممين خرما، غنم، اوربشې او گبين. او شراب هغه دي چې عقل گډوډ کوي او خوماروي.

بايد يادونه يې وکړو چې د شرابو داصل مادې پر بنسټ د هغې په حکم کې علماء بيلا بيل نظرونه لري:

۱۳. المائدة ۹۰- ۹۱

۱۴. وگوره: النهاية في غريب الحديث والاثار ابن الاثير ۲/ ۸۷، او لسان العرب ابن المنظور ۴/ ۲۵۴ (مادة خمر).

۱۵. مسلم

۱۶. مسلم

۱۷. سنن ابن ماجه، مسند احمد..

۱۸. البخاري

لومړۍ- د مدينې منورې او ټول حجاز علماء، اهل حديث، حنبلين او حنيني شافعيان وايي: د خمر اطلاق په هر هغه شي كېږي چې لږ او يا ډېر يې نيشه وركوي، برابره خبره ده چې له انگورو يا خرما، غنم، اوربشو او يانورو څخه جوړ شوی وي.

دويم- زياتره شافعيان، امام ابويوسف او امام محمد (له احنافو څخه) او حنيني مالكيان وايي: چې خمر د انگورو شربت دی كله چې جوش كړی شي، برابره خبره ده چې ځگ راپوته كړي او يا نه. درېيم- امام ابوحنيفه رحمه الله او حنيني شافعيان وايي: خمر د انگورو له شربت څخه وي چې كله جوش كړی شي. او په ځگ راپورته كولو سره يې يوازې امام ابوحنيفه رحمه الله مقيد كوي، يعنې وروسته له جوشولو يې ځگ راپورته شي.

لدې بيان څخه څرگنديږي چې د لومړۍ ډلې علماو په نزد خمر په حقيقي توگه د نشه كونكو شيانو پر ټولو ډولونو باندې اطلاق كېږي، نو ددوی په نزد ټول مسكر (نيشه وړ) شيان شراب دي. ددويمې او درېيمې ډلې په نزد خمر د انگورو شربت دی كله چې بنه و جوشول شي (ددويمې ډلې په نزد) او له جوش سربيره ځگ راوباسي (ددرېيمې ډلې په نزد).^{۱۹}

كه څه هم د حنفي مذهب د دو امامانو (امام ابوحنيفه او ابويوسف رحمهما الله) په نزد د څښلو هغه شيان چې له انگورو پرته له بلې كومې ميوې يا غلې څخه جوړ شي كله چې نيشه ونه لري نو حرام نه دي؛ ځكه چې د دوی له نظره شراب يوازې له انگورو څخه وي، لکن د امام محمد رحمه الله په نزد له انگورو پرته له نورو شيانو هم شراب وي چې د حرمت حكم يې د انگورو د شرابو غوندې دی. مشهور حنفي عالم الزيلعي رحمه الله ويلى دي: «وَالْفَتْوَى فِي زَمَانِنَا بِقَوْلِ مُحَمَّدٍ - رَحْمَةُ اللَّهِ - حَتَّى يُحَدَّ مِنْ سَكْرٍ مِنَ الْأَشْرِيَةِ الْمُتَخَذَةِ مِنَ الْخُبُوبِ وَالْعَسَلِ وَاللَّبَنِ وَاللَّيْنِ؛ لِأَنَّ الْفَسَاقَ يَجْتَمِعُونَ عَلَى هَذِهِ الْأَشْرِيَةِ فِي زَمَانِنَا وَيَقْصِدُونَ السُّكْرَ وَاللَّهُوَ بِشَرْبِهَا». ^{۲۰} زموږ په زمانه كې فتوا د امام محمد رحمه الله پر قول باندې ده، تر دې چې د دې شيانو: غلې دانو، گبين، شيدو او اينځرو څخه په جوړ شوي شرابو باندې نيشه شوي كس باندې حد جاري كېږي؛ دا ځكه چې زموږ په زمانه كې فاسقان پدې شرابو راجمه كېږي او د هغې د څښلو موخه نيشه او ساعت تيري وي.

معاصر حنفي اصل عالم محمد علي الصابوني رحمه الله ويلى: كله چې موږ د دې دواړو ډلو (جمهورو فقهاو او نورو ترمخ) د هغوی په دلايلو كې فكر او غور وكړ او يو له بله مو سره پرتله (مقارنه) كړل، نو د جمهورو او د حجاز د علماوو مذهب راته راجح بنسكاره شو. نو شراب او هر نشه كونكى څيز حرام دی لكه څرنگه چې عمر رضي الله عنه فرمايلي: (وَالْخَمْرُ مَا خَامَرَ الْعَقْلَ - او شراب هغه دي چې عقل گډوډ او بې سده كړي). او كله چې صحابه و رضي الله عنهم د شرابو د حرام والي حكم واوريد پدې پوهه شول چې ټول شراب كه له انگورو څخه وي او يا له نورو ميوو او غلو دانو څخه جوړ شوي وي حرام دي، پداسې حال كې چې هغو له ټولو خلكو زيات پر عربي ژبه او د شريعت په مراد باندې پوهيدل.

^{۱۹}. وگوره: الموسوعة الفقهية الكويتية ۱۲/۵.

^{۲۰}. وگوره: تبیین الحقائق شرح كنز الدقائق، الزيلعي الحنفي، ۶ / ۴۴ - ۴۷.

او په سپیڅلو سنتو کې هم د هر نیشه کونکي او کمزوري کونکي څیز حراموالی ثابت دی. کله چې د شرابو د حراموالي حکم راغی نو هغه مهال په مدینه منوره کې د خرماو شراب موجود وو او کله چې صحابه کرامو د شرابو د حراموالي حکم واورید شته شراب یې واپړول او د هغې لوبښي یې مات کړل، د هغه مهال شراب له غوره (لږو خامو) خرماو څخه جوړ شوي وو. نو لدې امله کومې رایې ته چې جمهور فقهاء تللي دي هغه صحیح او د اعتبار وړ ده او په همدې بنسټ وروستیو (متاخرینو) احنافو د ټولو شرابو په هکله د محمد بن حسن الشیباني رحمه الله په رایې باندې فتوا ورکړې کوم چې منل شوی حق دی. علامه الوسی رحمه الله ویلي: «زما په نزد هغه حق چې گرځیدل ورڅخه نه دي مناسب دادی چې له انګورو څخه پرته هر ډول شراب په هر نوم او په هره زمانه کې چې وي کله چې پکې نیشه وي نو حرام دي، د هغې لږ د ډبرو په شان دي، پر څښونکي یې حد جاري کیږي، طلاق یې واقع کیږي او پلپتې (نجاست) یې سخت (غلیظه) دی».^{۲۱}

نو شراب همغه دي چې عقل پټوي. ګډ وډ کوي او بې سده کوي یې، پدې باب کې له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه زیات او مشهور احادیث نقل شوي او د هغه پدې جامعو ویناو کې د دې څرګندونه شوې چې هر هغه شی چې عقل خوماروي او نشه کوي هغه حرام دی. په احادیثو کې د دغو شیانو د استعمال په څرنگوالي کې توپیر نه دی ذکر شوی، نو دې ته اعتبار نشته چې یو شی د اوبو په څیر وڅښل شي هغه حرام دی، بلکې هر هغه څه چې نشه ورکوي که هغه خوړل کیږي لکه افیون او یا یې دود تیریری لکه چرس، هیروئین، دا او دې ته ورته څومره نیشه یې توکې چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم په زمانه کې نه وو په وروسته عصرونو کې رامنځ ته شوي د دین علماوو د شرابو د حراموالي په حکم کې داخل کړي دي.^{۲۲}

^{۲۱}. وګوره: روائع البيان تفسير آيات الأحكام، محمد علي الصابوني ۱/ ۲۷۹

^{۲۲}. وګوره: (الفقه الاسلامي و ادلته، د. وهبه الزحيلي ۷/ ۴۴۶، زاد المعاد ابن القيم ۵/ ۶۶۲، نیل الأوطار الشوكاني ۷/ ۱۶۷، سبل السلام الصنعاني ۲/ ۴۴۷، فقه السنة، سيد سابق ۲/ ۸۸، الفقه على المذاهب الاربعه عبدالرحمن الجزيري ۵/ ۲۲).

د مخدره توکو حراموالی

د (مخدره) کلمه له (الْخَدْرُ) څخه اخستل شوې چې معنی یې کمزوري، تنبلي، سستي ده، په عربي ژبه کې ویل کیږي: خَدَرَتِ الرَّجُلُ - پښه کمزوري او سسته شوه، او (خَدَرَ الْعَضُوَ - غړی کمزوری شو) یعنې کله چې د بدن کوم غړی سست شي او حرکت نه شي کولی. ^{۲۳} نو د لغوي تحقیق او څیړنې له مخې د نوموړې کلمې معنی د نورو ځینې معناو ترڅنګ د کمزوري (ضَعْف) سستی (الْفُتُور) تنبلی (الْكَسَل) باندې څرخي، نو هغه څوک چې کوم مخدر مواد استعمال کړي لدغسې حالت سره مخ کیږي او د هغې په نتیجه کې د بې زړه توب بې غیرتۍ، حماقت، حیرانتیا او د شک پر خویونو باندې اخته کیږي. ^{۲۴}

لکه مخکې چې یې یادونه وشوه هغه دلایل چې د شرابو او نیشه وړکونکو شیانو پر حرمت باندې دلالت کوي، د مخدره شیانو پر حرمت باندې هم دلالت کوي؛ ځکه چې د هغې له امله هم په بدن کې بې سدي، عقل پټول، گډوډ کول او نور اړونده حالات رامنځ ته کیږي. علماء وايي: مخدره او نیشه کونکي توکي بیلابیل ډولونه لري اړونده ماهره خلک یې په بیلابیلو نومونو سره ایجاوي او پدې ټولو کې مشترک خاصیت د عقل پټول، بې سده کول او گډوډ کول دي او د دې ټولو مشترک حکم حراموالی دی؛ ځکه چې د هغې تاوان او ضرر موکد او باوري دی. ^{۲۵}

د حدیثو په یو روایت کې ذکر شوي: عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: ((نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ كُلِّ مُسْكِرٍ وَمُفْتِرٍ)). ^{۲۶} له ام سلمه رضي الله عنها څخه نقل شوي هغې ویلي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم له هر نشه کونکي او کمزوري کونکي څیز څخه منع کړي ده)). پدې حدیث شریف کې چې له (مُسْكِرٍ - نشه کونکي) ترڅنګ د (مُفْتِرٍ) لفظ هم ذکر شوی دی. ابن الاثير رحمه الله د هغې په معنا کې ویلي: الْمُفْتِرُ: الَّذِي إِذَا شَرِبَ أَخْمَى الْجَسَدَ وَصَارَ فِيهِ فُتُورٌ، وَهُوَ ضَعْفٌ وَانْكَسَارٌ: ^{۲۷} مفر هغه شی دی چې کله وڅښل شي نو بدن گرم کړي او پکې فتور پیداشي چې هغه کمزوري او شکستګي ده. په القاموس المحيط کې ذکر شوي: په عربي ژبه کې ویل کیږي: فَنَرَ جِسْمُهُ فُتُورًا: لَانَتْ مَفَاصِلُهُ، وَضَعْفٌ: بدن یې کمزوری شو په کمزوري سره: یعنې بندونه یې نرم شو او کمزوری شو. ^{۲۸} او افتار هغه څه ته وايي چې په بدن کې وروسته له قوته کمزوري پیداکوي، همدارنګه وروسته له حرکت سکون او وروسته له کلکوالي سستوالی، وروسته له تکره والي تنبلي او کسالت رامنځ ته کوي او دا صفات په هغه چا کې پیداکړي چې کوم مخدر مواد استعمال کړي. ^{۲۹}

په اوسني عصر کې د فقهي نامتو متخصص دکتور وهبة الزحيلي رحمه الله وايي: له شپږو لومړنيو

^{۲۳}. وګوره: لسان العرب، مادة خدر (۴/ ۲۳۰) او مجلة البحوث الإسلامية، الرئاسة العامة للبحوث العلمية والإفتاء السعودية، ۲۳ / ۱۸

^{۲۴}. وګوره: مجلة البحوث الإسلامية، الرئاسة العامة للبحوث العلمية والإفتاء السعودية، جزء ۲۳، ص ۱۸

^{۲۵}. وګوره: الفقه الإسلامي و أدلته، وهبة الزحيلي ۷/ 444

^{۲۶}. سنن أبي داود رقم الحديث ۳۶۸۶ (حسن إسناده الحافظ ابن حجر في "الفتح" 10/ 44، ونقل المناوي في "فيض القدير" 6/ 338 عن الحافظ العراقي أنه صحح إسناده).

^{۲۷}. وګوره: النهاية في غريب الحديث والأثر، ابن الأثير 3/ 408

^{۲۸}. وګوره: القاموس المحيط، فيروز آبادي ۴/ ۴۵۴

^{۲۹}. وګوره: مجلة البحوث الإسلامية، الرئاسة العامة للبحوث العلمية والإفتاء السعودية، جزء ۲۳، ص ۱۸

(هجري قمري) پيريو وروسته ټول نوي راپيداشوي مخدره شيان داسې حرام دي لکه شراب چې حرام دي؛ د دې لپاره چې عقل بې سده کوي او هغه خرابتياوې او تاوانونه پکې دي کوم چې په شرابو کې دي، بلکې له هغې يې تاوانونه زيات او فساد يې لوی دی؛ ځکه چې د اسلامي امت وگړو او ټولنو ته يې په مادي، روغتيايي او علمي ډگرونو کې ننگونه او ضرر خورا زيات دی او پدې کې هيڅ شک نشته چې اسلامي شريعت د فساد او تاوان شيان حرام گرځولي او هغه څه يې روا کړي چې واقعي خالص او راجح مصلحت او گټه پکې وي. او څوک چې د داسې مضرو شيانو په باره کې د کوم مصلحت او يا گټې گومان کوي، نو هغه خوشې وهم او دوکه ده. همدا لامل دی چې نړيوال سازمانونه د مخدره توکو پر منع او بنديز باندې اجماع او اتفاق لري. د هېوادونو هغه اجماع چې د دې کار پر بنديز باندې قايمه ده پدې کچه پر بل کوم کار باندې نه ده قايمه، چې له هرې ممکنې لارې د مخدره موادو د قاچاق مخنيوي کيږي، نيول شوي توکي تلف کيږي او قاچاقکيران يې پر بند او داسې نورو سزاگانو سره محاکمه کيږي.^{۳۰}

د الفقه على المذاهب الأربعة مؤلف عبدالرحمن الجزيري رحمه الله ذکر کړي: په يقيني توگه چې د دې ټولو نشه کونکو خيزونو استعمال حرام دی او بايد کوم شک کونکی پدې کې شک ونه کړي؛ دا ځکه چې زيات بدني تاوانونه او اړونده ډېرمفاسد رامنځ ته کوي: عقل خرابوي، بدن کمزوری او تباه کوي، نو دا هيڅ امکان نه لري چې شريعت دې داسې يو څه (شراب) حرام کړي چې د هغې تاوان د دې موجوده ځينې مخدره موادو پر نسبت کم وي. په همدې بنسټ د حنفي مذهب ځينې علماو ويلي: «ان من قال بحل الحشيش زنديق مبتدع- بيشکه څوک چې وايي چرس حلال دي هغه په دين کې نوي کارونه راپيدا کونکی زنديق دی».^{۳۱}

د حنفي فقه مشهور کتاب (ردالمختار) مؤلف الحصفكي رحمه الله^{۳۲} ذکر کړي: ((ويحرم أكل البنج والحشيشة.. والأفيون لأنه مفسد للعقل ويصد عن ذكر الله وعن الصلاة.. من قال بحل البنج والحشيشة فهو زنديق مبتدع.. وإنه يكفر ويباح قتله))^{۳۳} د بنگو، چرسو او ترياکو خوړل حرام دي؛ ځکه چې دا شيان د سړي عقل فاسدوي او د الله تعالی له ذکر او لمانځه گرځونکي دي او څوک چې بنگ او چرس حلال بولي هغه زنديق او مبتدع دی. (او ځينو عالمانو ويلي) چې په حلال گڼلو يې کافر گرځي او مرگ يې روا کيږي.

امام ابن القيم رحمه الله په (زاد المعاد) کې وايي: «د شرابو په جمله کې هر نشه کونکی خيز داخل دی، که هغه مايع وي او يا جامد، که د خام شربت په شکل کې وي او يا په اور پوخ شوی وي او پدې کې د فاسق او فاجر مړي هم داخل ده يعنې چرس؛ ځکه چې د رسول الله صلی الله عليه وسلم د صحيح او صريح نص له مخې حرام دي. هغه نص چې د هغې په سند کې کوم خلل او په متن کې يې څه اجمال نشته فرمايي: «کل مسکر خمر - هر نشه کونکی شی حرام دی»». او صحابه رضي الله عنهم چې د پيغمبر صلی الله عليه وسلم پر خطاب او مراد باندې تر ټولو زيات پوهه وو له هغوی څخه دا وينا ثابته ده چې شراب هغه دي چې عقل بې سده او خومار کړي... او که څه هم د رسول الله صلی الله عليه وسلم د دې لفظ (کل

^{۳۰}. وگوره: الفقه الاسلامی و ادلته، وهبة الزحيلي، 447/7

^{۳۱}. وگوره: الفقه على المذاهب الأربعة، الجزيري 36 /5

^{۳۲}. محمد بن علي بن محمد بن علي بن عبد الرحمن الحنفي الحصفكي د وفات کال ۱۰۸۸ هجري قمري.

^{۳۳}. وگوره: رد المختار ۱ / ۶۷۸

مسکر) لاندې ځینې مخدره مواد (لکه چرس) رانه شي لکن صحیح او صریح قیاس چې پکې اصل او فرع له هرې وجهې مساوي وي د بیلابیلو نیشه کوونکو پر مساوات او برابري باندې حکم کوي.^{۳۴}

الصنعاني رحمه الله په سبل السلام کې ویلي: «بیشکه هغه چې لږ یې نشه ورکوي که څه هم نه څښل کیږي حرام دي لکه چرس. او که څوک وایي چې هغه مخدر (کمزوري کونکي دي) نه نشه کوونکي، نو دا عناد کول او حقایق نه منل دي. مصنف (د بلوغ المرام) ابن حجر رحمه الله ویلي: په یقیني توګه چرس هم د شرابو غوندي نشه او مستي ورکوي او که دا دعوه تسلیم کړو چې نشه نه لري، نو پدې کې خو هیڅ شک نشته چې هغه کمزوري کونکي او سستونکي دي لکه څرنګه چې د سنن ابی داود په روایت کې ذکر شوي: (نهی رسول الله عن کل مسکر ومفتّر- رسول الله صلی الله علیه وسلم له هر نشه ورکونکي او کمزوري کونکي شي له استعمال څخه منع کړې ده). الخطابي رحمه الله ویلي: المفتّر: هر هغه څښل کیدونکي شیان دي چې په غږو کې سستي، تنبلي او بي سدي رامنځ ته کوي. حافظ عراقي او شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمه الله د چرسو په حرمت باندې اجماع رانقل کړې او داچې څوک یې حلال وګڼي نو کافر کیږي. او ابن الیطار رحمه الله ویلي: د چرسو قبایح او تاوانونه زیات دي چې ځینې علماوو له هغې څخه یوسل او شل دیني او دنیاوي تاوانونه په ګوته کړي دي او دهغې بد خوښه په افیون کې هم شتون لري بلکې په افیون کې له چرسو څخه زیات تاوانونه شته دي».^{۳۵}

که څه هم ځینې علماء لکه شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمه الله وایي چې چرس څښونکی به د شرابي غوندي په درو باندې وهل کیږي،^{۳۶} لکن ځینې علماء د چرسو او نورو جامدو مخدراتو استعمالونکي لپاره د تعزیر^{۳۷} سزا لازم ګڼي دکتور وهبة الزحيلي رحمه الله ویلي دي: «له مایعو شیانو څخه علاوه جامد شیان لکه بنگ، چرس او افیون چې په استعمال سره یې عقل زایل کیږي، تاوان او ضرر یې ثابت دی، پداسې حال کې چې په اسلام کې ځان ته تاوان او بل ته تاوان رسول نشته دی (لاضرر ولاضرار فی الاسلام)، خود دې شیانو په استعمال کې حد نشته؛ ځکه چې د شرابو په کچه مستي او خوشحالي نه راوړي او نه یې په لږو سره ډېرو ته بلنه کیږي، بلکې تعزیر پکې دی؛ د دې لپاره چې دا شیان تاوان لري او د دې حدیث له مخې چې: (نهی رسول الله صلی الله علیه وسلم عن کل مسکر ومفتّر- رسول الله صلی الله علیه وسلم له هر نشه کونکي او له هغه څه منع کوي چې بدن کمزوری کوي او غږي سستوي)».^{۳۸}

همدارنګه نوموړی عالم وایي: فقهاء پدې متفق دي چې څوک به له عذره (د درملنې له اړتیا څخه پرته) کوم مخدر شی استعمال کړي، د هغې لپاره تعزیر (اړونده لازمه سزا) ده، که هغه یې پر رټلو،

^{۳۴}. وګوره: زاد المعاد في هدى خير العباد، ابن قيم الجوزية ۶/ ۶۶۲- ۶۶۴

^{۳۵}. وګوره: سبل السلام شرح بلوغ المرام، الصنعاني ۱۱/ ۴۸

^{۳۶}. وګوره: الفتاوى الكبرى، ابن تیمیه ۳/ ۴۳۰

^{۳۷}. تعزیر په لغت کې منع کیدونکي شي ته ویل کیږي او په اصطلاحي مفهوم کې هغه نا ټاکلې سزا ته ویل کیږي چې قاضي یا حاکم یې د مجرم د جنایت او حالاتو سره برابر هغه ته ورکوي لکه د وهلو او یا خبرو له لارې تادیب، بندي کول، مالي تاوان اخستل او داسې نور. وګوره: الفقه الاسلامی وادلته، وهبة الزحيلي، ۷/ ۵۱۴- ۵۱۵

^{۳۸}. وګوره الفقه الإسلامی وادلته، وهبة الزحيلي ۷/ ۴۳۷

وهلو، بندي کولو، د خلکو پر وړاندې اعلانولو، مالي غرامت او داسې نورو سره وي، هره کومه سزا چې قاضي او يا حاکم يې ورته تجویز کوي؛ د دې لپاره چې نور خلک ورڅخه عبرت واخلي او څوک هم د جرم او ناروا شيانو په کولو سره جرات ونه کړي.

حنفي او مالکي فقهاوو دا روا گڼلې چې دغسې تعزیر کيدای شي وژنه هم وي، چې هغې ته سياسي وژنه ويل کيږي، کله چې حاکم پکې مصلحت وگوري او د جرم نوعیت د وژنې موجب وي، لکه داچې يو څوک په تکرار سره د نشه يې يا مخدره موادو کار ترسره کوي (او خپل عادت يې گرځولی وي) يا داچې د هغې له امله په جرمونو کې اخته وي، يا د لواطت او يا قتل په کارونو کې ملوث وي. نو پدغسې حالاتو کې د روږدي کس وژنه د ځينې معاصرو هغو مفتیانو لپاره دليل دی کومو چې د داسې يو قانون مشروع گرځولو وړاندیز کړی چې د هغې پر بنسټ د مخدره موادو استعمالونکي او يا معامله کوونکي په دار ځړولو سره اعدام شي، چې پدغسې کړنلاره کې به د مخدره موادو سوداگرو، قاچاق کبرو او د هغې استعمالونکو لپاره پوره عبرت او درس اختسونه وي.^{۳۹}

د سگرت څکونې په اړه وهبة الزحيلي رحمه الله ويلي: ځينې علماء سگرت څکول هم حرام قطعي بولي؛ ځکه چې له خبائثو (چتلو شيانو څخه دي) او د دې لپاره چې د څکونکي بدن ته بيلابيل صحي تاوانونه رسوي، د کورنۍ د فقر لامل گرځي او په مال کې د اسراف کولو وعيد ورباندې مرتب کيږي، لکن واقعیت دادی چې د سگرت څکولو مرتبه له کراهيت او يا له تحريمې کراهيت څخه کمه نه ده، خو په هغه صورت کې قطعي حرام دي چې کله د څکونکي ځان او يا مال ته ضرر او تاوان رسوي، يا داچې د ځان او يا د عيال د خوړو (روزی)، لپاره مال ته اړتيا لري (هغه مال چې دی پرې سگرت پيږي) او يا داچې د ځان او يا د ماندینۍ او عيال جامو ته يې اړتيا وي.^{۴۰}

ننۍ زمانه چې پکې د قيامت له وړو علامو څخه بيلابيله علامې او فتنې رابرسيره شوي، له هغې څخه يې يوه هم د نیشه يې او مخدره موادو په استعمال او کارو بار کې د مسلمانانو بې پرواهي، د شرابو او مخدره توکو بيلابيلو ډولونو ته غير اصلي نومونه ورکول او هغه حرام نه گڼل دي لکه څرنگه چې په يو حديث شريف کې ذکر شوي رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي: «لِشَرِّبِ اَنْاسٍ مِنْ اُمَّتِي الْخَمْرَ يُسْمُونَهَا بَغِيرَ اسْمِهَا».^{۴۱} خامخا (په وروستنيو زمانو کې) زما له امت څخه ځينې خلک شراب څښي چې له هغې څخه پرته په نورو نومو به يې يادوي.

همدارنگه رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: «لَيَكُونَنَّ مِنْ اُمَّتِي اَقْوَامٌ يَسْتَجْلِبُونَ الْحَرَ وَالْحَرِيرَ وَالْخَمْرَ وَالْمَعَارِفَ وَلَيَنْزِلَنَّ اَقْوَامٌ اِلَى جَنْبِ عِلْمٍ يَزُوخُ عَلَيْهِمْ بِسَارِحَةٍ لَهُمْ يَأْتِيهِمْ يَغْنِي الْفَقِيرَ لِحَاجَةٍ فَيَقُولُونَ ارْجِعْ اِلَيْنَا عَدَا فَيَبْتِئُهُمُ اللَّهُ وَيَضَعُ الْعِلْمَ وَيَمْسَخُ آخِرِينَ قَرْدَةً وَخَنَازِيرَ اِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ».^{۴۲} زما په امت کې به داسې قومونه وي (په وروسته زمانو کې) چې زنا به حلاله گڼي، د ورينسمو جامې به سپړو ته روا کوي، شراب او د تنگ ټکور

^{۳۹}. وگوره: الفقه الإسلامي وأدلته، وهبة الزحيلي ۷/ ۴۵۰-۴۵۱.

^{۴۰}. وگوره: الفقه الإسلامي وأدلته، وهبة الزحيلي ۷/ ۴۳۸-۴۴۰.

^{۴۱}. مسند احمد

42. البخاري

آلات به روا بولي. لدوی خخه به داسې خلك هم وي چې د يو اوچته غره په اړخ كې به ميشت شي، د بيگا په وخت كې به دوی ته خپله (د گډو بزو) هغه رمه ورگرځي چې د سبا په وخت كې (د شپونكي په واسطه) څر ته وتلې وي. دغه مهال به يو فقير سړی ورته د سوال او اړتيا پوره كولو لپاره راشي، نو دوی به ورته ووايي مونږ ته سبا راشه! خو الله تعالى به يې پر هماغه شپه كې تباه كړي (سبا ته به پاتې نه شي) او هغه غر (او وداني) به هم پرې راوغورځوي. او نور ددغسې عملونو والا خلك به تر ورځ د قيامته پورې بيزوگان او سرکوزي وگرځي.^{۴۳}

نو بايد چې يو مسلمان له هر ډول نشې او د هر هغه خيز له استعمال خخه په كلكه ډډه وكړي چې د عقل د خوماريدو، بدن او غړو د كمزورۍ، سستۍ او تنبلي لامل گرځي، څښونكي او استعمالونكي يې په وهم، خيال او اپلتيو ويناو كې .. اخته كيږي. او په حقيقت دغسې صفات پيدا كړونكي شيان كه په هر شكل او هر نوم سره وي په شريعت كې دا ټول حرام دي - لكه څرنگه چې يې مخكې دلايل ذكر شول- او لكه څرنگه چې شرابو ته په احاديثو كې (أَمْ الْخَبَائِثِ - د چټليو او گناهونو مور او سرچينه ويل شوي ده) نو له هغې نه علاوه هغې ته ورته نشه يې شيان هم د گناهونو زېږندويه او شيطاني اعمال دي چې څښونكي او استعمالونكي يې د شرابو د حراموالي په حكم او د هغې تر وعيد او سزا لاندې راځي، الله تعالى فرمايي: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ (۱) إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ (۲)»^{۴۴} - ای مومنانو بيشكه چې شراب او قمار او بتان او غشي (د فال) دا ټول د شيطان پليت كارونه دي، نو ځان ورڅخه وساتئ د دې لپاره چې كامياب شئ. يقيا چې شيطان غواړي په شرابو او قمار سره ستاسې ترمنځ دښمني او كينه واچوي او د الله تعالى له ذكر او لمانځه نه مو واړوي، نو ايا تاسې به لدې خخه منع شئ؟»

له جابر رضي الله عنه نه روايت دی چې يو سړي له پېغمبر صلی الله عليه وسلم نه پوښتنه وكړه: ايا هغه شراب چې زموږ په سيمه كې له جوارو جوړيږي او خلك يې څښي ايا هغې ته دا ويل كيږي چې نشه وركونكي او حرام دي؟ هغه وفرمايل: هو، هر نشه كونكي خيز حرام دی او د الله تعالى دا وعده ده چې څوك نشه كونكي خيز وڅښي نو په دوزخ كې به د (الْخَبَال) له خټې څښاك وركوي، صحابه و وويل: ای د الله پېغمبره! د (الْخَبَال) خټه څه شی دی؟ هغه وفرمايل: د دوزخيانو ځولي او يا د هغوی وينې او زوې دي.^{۴۵} او په بل روايت كې راغلي چې: «كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ، إِنَّ عَلَى اللَّهِ عَهْدًا لِمَنْ شَرِبَ الْمُسْكِرَ أَنْ يَسْقِيَهُ مِنْ طِينَةِ الْخَبَالِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»^{۴۶}. هر نشه كونكي شی حرام دی او د الله تعالى دا وعده ده څوك چې نشه كونكي خيز وڅښي د قيامت په ورځ به د (الْخَبَال) له خټې څخه وړ وڅښي.

^{۴۳}. حافظ ابن حجر رحمه الله ذكر كړي: بيزوگانو او خنزيرانو ته ددې خلكو اوختل (او مسخه كيدل) به يا حقيقي وياو يا داچي دا كنايه ده د هغوي د اخلاقو له تغير او بدلون څخه وگورئ: فتح الباري ۵۱۱۰

^{۴۴}. المائدة ۹۰-۹۱

^{۴۵}. مسلم

^{۴۶}. صحيح ابن حبان

د بنگو او کوکنارو د کرهڼې حراموالی

۱- رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: «مَنْ حَبَسَ الْعَنْبَ أَيَّامَ الْقِطَافِ حَتَّى يَبِيعَهُ مِنْ يَهُودِيٍّ أَوْ نَصْرَانِيٍّ، أَوْ مِمَّنْ يَتَّخِذُهُ حَمْرًا، فَقَدْ تَقَحَّمَ النَّارَ عَلَى بَصِيرَةٍ».^{۴۷} څوک چې د انگور کتایي په ورځو کې هغه وساتي د دې لپاره چې (وروسته یې) پر کوم یهودي او یا نصراني باندې وپلوري (خرڅ کړي) او یا پر هغه چا چې شراب ورڅخه جوړوي، نو بیشکه چې په لیدلو کتلو (بصیرت) سره یې ځان اور ته وغورزاوه.

په یو بل روایت کې چې ابن عباس رضي الله عنهما ته منسوب شوی هغه وايي: «مَنْ حَبَسَ الْعَنْبَ أَيَّامَ الْقِطَافِ حَتَّى يَبِيعَهُ مِمَّنْ يَتَّخِذُهُ حَمْرًا، فَقَدْ تَقَحَّمَ النَّارَ» څوک چې انگور د هغې د حاصل او فصل اخستنې په ورځو کې وساتي (او وروسته کړي) خو یې پر هغه چا وپلوري چې شراب ورڅخه جوړوي، نو اور ته یې ځان وغورزاوه.

د کتور وهبة الزحيلي صاحب ویلي: د بنگو بوټي، القات^{۴۸} او هر هغه څه چې د افیون، هیروین، کوکاین او داسې نورو مخدره موادو شیره او پوډر ورڅخه راویستل کیږي دا ذکر شوی حدیث یې د کرهڼې پر حرمت باندې صریح دلیل دی.^{۴۹}

ځینې علماوو ویلي پر هغه چا انگور خرڅول چې شراب ورڅخه جوړوي دا ذکر شوي روایتونه د دې کار په حرمت باندې ښکاره دلایل دي؛ نولدي امله دا یو سخت و عید دی او که څوک قصدا (سره د پوهې) دا کار کوي، نو په اجماع سره یې حرام کار وکړ او که سره له قصد او پوهې نه وي، بلکې شک پکې وي، نو کراهیت لري؛ دا ځکه چې پدې سره د گناه په کار کې مرسته کول دي لکه څرنګه چې د ټنګ ټکور سامان خرڅول او اخستل هم حرام دي، همدارنګه پر کافرانو او بغاوت کوونکو باندې اسلحې او د سپرلې څاروي خرڅول هم حرام دي کله چې یې د مسلمانانو پر ضد استعمالوي.^{۵۰}

انگور چې یوه مهمه مېوه او نعمت دی پر هغه چا یې پلورل حرام دي چې شراب ورڅخه جوړوي، یا د دې بوټي د میوې کتایي د دې لپاره وروسته کول چې د شرابو لپاره اخستونکي یې راشي داسې کار حرام دی، نو چرس او کوکنار کرل به ولې نه وي حرام پداسې حال کې چې اصلا یې کرل د اړونده نښه یې توکو جوړولو په خاطر دي او دا خو معلومه خبره ده چې د افیون د نرخ زیات والی لدې امله دی چې هیروین ورڅخه جوړیږي.

۲- د بنگو بوټی او کوکنار د دې غرض لپاره کرل چې د هغې مخدر مواد (چرس او افیون) راوویستل شي او خلک یې واخلي او سوداګري پرې وشي، دا پر گناه باندې رضایت دی او پر گناه باندې رضایت گناه ده؛ ځکه چې د یو ناروا کار په زړه کې بد گڼل او له هغې سره بغض کول په هر حال کې پر مسلمان باندې فرض دي: لکه څرنګه چې په حدیث کې راغلي چې یو څوک بد کار په زړه کې هم بد ونه گڼي، نو د

^{۴۷} المعجم الاوسط ۵/ ۲۹۴

^{۴۸} دا یو بوټی دی چې په حبشه او یمن کې کرل کیږي او د نشې په موخه ژول کیږي.

^{۴۹} وګوره: الفقه الاسلامي وادلته، وهبة الزحيلي ۷/ 449

^{۵۰} وګوره: سبل السلام، ۴/ 139

هغه په زړه کې د وري (يا سپينلي) دانې په اندازه ايمان نه پاتې کېږي.^{۵۱}

۳- د کوکنارو او چرسو په کرهڼه سره د مسلمان امير د امر مخالفت هم دی؛ دا ځکه چې په اسلامي هېواد او ټولنه کې مسلمانان پدې مکلف دي چې د حاکم او رهبري مقام لخوا د هغه قانون او دستور پيروي وکړي چې د الله تعالی اود هغه د رسول صلی الله عليه وسلم او د مسلمانانو داجماع مخالفت پکې نه وي، نو پدغسې قانون پلې کولو او عملي کولو کې د حاکم پيروي لازم او فرض ده.^{۵۲}

د مخدره توکو د سوداګرۍ حراموالی

لکه څرنګه چې د نشه يي او مخدره توکو استعمال او د هغې د بوټو او فصل کرل حرام دي، همدارنګه يې سوداګري او ګټه هم حرامه ده:

۱- الله تعالی فرمايي: «وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ»^{۵۳} - او تاسې په خپلو کې يو د بل مال په ناحقه مه خورئ!»، يعنې دا چې نه دي اخلي او نه دي بدلوي ځينې له تاسې د بل چا مال په باطل سره. د دې وضاحت داسې دی: که يو مسلمان له بل څخه مال لاس ته راوړي، نو په معاوضه کې به حلال مال ورکوي، همدارنګه يو څوک چې پر بل انسان باندې يو شی پلوري هغه به جازي او روا وي. پداسې حال کې چې د نيشه يي او مخدره موادو د پير او پلور په معامله کې د يوه لوري معاوضه (نيشه يي او مخدره توکی) حرام جنس دی.

۲- رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي: «لَعَنَ اللَّهُ الْيَهُودَ، حُرِّمَتْ عَلَيْهِمُ الشُّحُومُ فَبَاعَوْهَا وَأَكَلُوا أَثْمَانَهَا، وَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ إِذَا حَرَّمَ أَكْلَ شَيْءٍ حَرَّمَ ثَمَنَهُ»^{۵۴}. الله تعالی پر يهودو باندې لعنت کړی دی؛ ځکه چې پر هغوی وازدې حرامې وې، نو هغه يې خرڅولې او د هغې پيسې به يې خوړلې. همدارنګه رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: «إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى إِذَا حَرَّمَ شَيْئًا حَرَّمَ ثَمَنَهُ»^{۵۵}. بيشکه الله تعالی چې کله يو شی حرام کړی دی، نو دهغې پيسې يې هم حرامې کړي دي.

۳- د مخدره موادو معامله د ظلم، شکونې، غلا او داسې نورو په څير ده؛ ځکه پدې کې انسان ته ضرر رسيږي، بلکې دواړه لوري (اخستونکی او خرڅونکی) متضرر کېږي، او پدغسې معاملاتو کې پرته له تير ايستني او دوکې ورکولو بل څه نه وي.

۴- د مخدره موادو ګټه له حرامې لارې لاس ته راوړل کېږي لکه جواړي او قمار او يا لکه د حرامو معاملاتو په څير لکه سود او شراب (چې حکم يې روښانه دی او مخدره موادو ته يې هم حکم شامل دی) او لدغسې معاملاتو لاس ته راوړل شوې پيسې د غلاء له لارې لاس ته راوړل شوي مال په څير دي، برابره ده چې د خاوند له پلوه يې د نفس خوښي وي او يا نه وي.

^{۵۱} . مسلم
^{۵۲} . وګوره: الفقه على المذاهب الأربعة، الجزيري ۴۰/۵
^{۵۳} . البقرة ۱۸۸
^{۵۴} . مسند احمد
^{۵۵} . سنن الدار قطني، مصنف ابن ابي شيبة

۵ - جمهورو فقهاو ویلي: کله چې انگور پر هغه چا پلورل چې شراب ورڅخه جوړوي او پدغسې حالت کې یې پیسې حرامې گرځي، که یو مسلمان پر داسې چا باندې اسلحه پلوري چې مسلمان پرې وژني، د دې ډول بیې پیسې حرامې دي، همدارنگه د ورینمو جامې چې کله پر کوم نارینه پلورل کیږي د دې لپاره چې هغه یې اغوندي، د دې بیې پیسې هم حرامې دي. نو د دې معاملاتو په څیر د مخدره موادو خرڅول چې اصلي موبنه او هدف یې نشه او د الله تعالی په نافرمانۍ کې اختل کیدل دي په طریق اولی د هغې د سوداگرۍ له لارې راوړل شوی پیسې حرامې دي. بلکې مخدره مواد په خپل ذات کې حرام شی دی، نو د دې د گټې حرمت د نوموړو حلالو شیانو (لکه انگور، اسلحه) له حرمت څخه زیات دی.^{۵۶}

وهبه الزحيلي رحمه الله ویلي: «د مخدره موادو پیر پلور، قاچاق کول او د هغې لپاره بازار موندل دا ټول حرام دي؛ ځکه چې په اسلامي شریعت کې وسائل د مقاصدو حکم اخلي او هغه څه چې د حرامو لپاره وسیله وي د هغې مخنیوی فرض دی، پدې معامله کې چې کله سوداگر د نیشه یې او مخدره موادو د خپرولو، رایجولو او استعمالولو لارې چارې خلکو ته آسانوي، نو پیسې او گټه یې حرامه ده...»^{۵۷}

حرامخوري او د آخرت سزا

لکه چې مخکې یې یادونه وشوه د نشه یې لپاره په دوزخ کې د الخبال خټې څخه خوراک ورکول دي. دا د هغه چا سزا شوه چې نشه یې او یا مخدره مواد استعمالوي او هغه خلک چې د مال لاس ته راوړلو په خاطر یې کرهڼه، سوداگري، او یا نور کاروبار کوي - د شرعي دلایلو په رڼا کې - د هغوی اخروي سزا داده چې په دوزخ کې به یې غوښې سوځي، رسول الله صلی الله علیه فرمایلي: «وَمَنْ بَتَّ لِحُمِّهِ مِنْ سُحْتٍ، فَالتَّارُ اُولَىٰ بِهِ»^{۵۸} او د چا چې غوښه پر حرامو راغټه شي، نو د دوزخ زیات وړ دی (چې پکې داخل شي).

ددغه سخت و عید په وړاندې به هغه خلک څه کوي د چا غوښه چې له سود، جوارۍ او مخدره موادو د گټې وټې له پېسو څخه رالویه شوي وي؟

یو عقلمند مسلمان به هیڅکله پداسې کار باید همیشوالی ونه کړي چې کله یې له بدې پایلې او بد انجام څخه خبر شي، بلکې دې ته به ترجیح ورکړي چې هغه کار پرېږدي که څه هم - ظاهراً - د هغې پرینودل ورته ستونزمن ښکاري. د مسلمان له شان سره دا نه ښایي چې د بل چا په تباهی او بربادۍ کې د خپل ځان هوساینه گوري. په باوري توګه که یو څوک د بل چا تباهي غواړي، نو دهغه تباهي او بربادي حتمي ده. او یو څوک چې د نورو په کړاو کې خپل مړښت غواړي، نو پوهه دي شي چې هیڅکله به مور نه شي.

ایا د اسلامي امت بچیانو ته په خپلو اسلافو کې بیلګه او قدوه نشته، هغه اسلاف چې د نفس پاکۍ، ایثار او قربانۍ او نورو غوره خویونو په هر میدان کې مخکښان وو؟ هغو چې کله یې د شرابو د حراموالي حکم او ورید، نو سمدستي یې هغه چپه کړل او د هغې لوبښې یې مات کړل...

^{۵۶}. وګوره: الفقه على المذاهب الأربعة، الجزيري ۵/ ۳۹-۴۰.

^{۵۷}. وګوره: الفقه الاسلامی و ادلته، وهبه الزحيلي، ۷/ ۴۷-۴۸.

^{۵۸}. المعجم الاوسط للطبراني

ايا د نني عصر ميرمنو او زنانو ته زموږ د اسلافو پر هغو بيبيانو او زنانو کې ښه بيلگه نشته چې کله به يې سهار مهال د کار وکسب لپاره د کورنۍ سرې (مېرونه او اولادونه) له کوره وتل، نو داسې توصيه به يې ورته کوله: «اتقوا الله فينا لا تطعمونا الحرام، فينا نصبر على الجوع، ولا نصبر على الحرام- وفي لفظ - فينا نصبر على الجوع ولا نصبر على النار».^{٥٩} زموږ په باره کې له الله څخه وويږئ! مونږ ته حرام مه راوړئ، بيشکه چې مونږ پر لوږه باندې صبر کولای شو، خو پر حرامو باندې صبر نشو کولای او يا به يې داسې ويل: مونږ پر لوږه باندې صبر کولای شو، لکن په اور باندې صبر نشو کولای.

بايد چې يو مسلمان پدې وعيد باندې کلک باور ولري چې د حرام مال خوړل که هغه د هرې لارې څخه وي (لکه سود، جوارې، غصب، خيانت، د نشته يې او مخدره توکو معاملات) د دې ټولو انجام دوزخ ته تلل دي او هغه غوښه چې په حرامو رالويه شي په اور به سوځي، نو په کار ده چې يو مسلمان په خپل کارو کسب کې تجديد نظر وکړي، په حلالو گټلو کې ځان بوخت کړي او که حرام يې خوړلي وي په حقه ورڅخه توبه وباسي، څو يې په ژوند کې برکت او خوشحالي راشي او د آخرت له سزا څخه بچ شي.

له حرامو صدقه نه قبلدل

په قرآن او حديث کې دا د لمر په څير روښانه ده چې کله له يو حرام شي څخه پيسې لاس ته راوړل شي، نو له هغې څخه صدقه او خيرات هم نه قبلېږي او نه د الله تعالی ته د قربت په لارو کې منل کېږي، لکه مسجد جوړونه، حج کول او داسې نور، رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي دي: «يا أيها الناس، إن الله طيب لا يقبل إلا طيباً، وإن الله تعالى أمر المؤمنين بما أمر به المرسلين فقال: {يا أيها الرسل كلوا من الطيبات واعملوا صالحاً إني بما تعملون عليم} [المؤمنون: ٥١] وقال تعالى: {يا أيها الذين آمنوا كلوا من طيبات ما رزقناكم} [البقرة: ١٧٢] ثم ذكر الرجل يطيل السفر أشعث أغبر يمد يديه إلى السماء: يا رب يا رب ومطعمه حرام، ومشربه حرام، ومكسبه حرام، وغدي بالحرام، فإني يستجاب لذلك».^{٦٠} ای خلکو الله پاک دی او نه قبلوي مگر پاک شی او بيشکه چې الله تعالی مومنانو ته پر هغه څه امر کړی چې پیغمبرانو ته يې امر کړی دی (چې ای پیغمبرانو له پاکو شيانو خوراک کوئ او نیک کارونه کوئ، بيشکه زه پر هغه څه ښه پوه یم چې تاسې يې کوئ).^{٦١} او الله تعالی فرمايلي دي: «ای مومنانو خوراک کوئ له هغو پاکو شيانو چې ما د هغې روزې درکړې ده».^{٦٢} بیا رسول الله صلی الله عليه وسلم د يو سرې يادونه وکړه چې اوږد سفر به وکړي، بېرسر او گرد جن به شي، لاسونه به آسمان طرف ته پورته کړي وايي به چې: ای ربه! ای ربه! پداسې حال کې چې خوراک به يې حرام وي، څښاک به يې حرام وي، گټه به يې حرامه وي او په حرامو به لوی شوی وي، نو څرنگه به يې سوال قبول شي».

رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي دي: «وَلَا يَكْسِبُ عَبْدٌ مَالًا مِنْ حَرَامٍ، فَيُنْفِقَ مِنْهُ فَيَبَارِكَ لَهُ فِيهِ، وَلَا يَتَصَدَّقُ بِهِ فَيُقْبَلَ مِنْهُ، وَلَا يَتْرُكُ خَلْفَ ظَهْرِهِ إِلَّا كَانَ زَادَهُ إِلَى النَّارِ، إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَا يَمْحُو السَّيِّئَ بِالسَّيِّئِ، وَلَكِنْ

٥٩. وگوره: تعليق شيخ عبد الفتاح ابو غدة على: رسالة المسترشدين للامام الحارث المحاسبي، ص ١٥٣

^{٦٠} مسند احمد

^{٦١} المؤمنون ٥١

^{٦٢} البقرة ١٧٢

يَمْحُوا السَّيِّئَ بِالْحَسَنِ، إِنَّ الْخَبِيثَ لَا يَمْحُو الْخَبِيثَ))^{٦٣} يو بنده چې کوم مال په حرامو سره لاس ته راوړي او بيا ورڅخه نفقه کوي، نو په هغې کې هېڅ برکت نشته او نه يې ورڅخه صدقه منل کيږي او که له ځانه وروسته يې پرېږدي، نو دوزخ ته به يې توبنه وي. بيشکه الله عزوجل بدي پر بدي لمنځه نه وړي، لکن بدي په نيکۍ سره لمنځه وړي او بيشکه چټل شي په چټل باندې نه محوه کيږي.

په يو حديث شريف کې راغلي ابوهريرة رضي الله عنه وايي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: (کله چې يو سړی د پاکيزه توبې سره له کوره د حج په نيت را ووځي د سورلي په رکاب کې پښه کيږدي او داسې ووايي: «لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ - زه حاضریم، ای الله زه ستا د عبادت لپاره تل او بيا بيا حاضر یم»)، نو له اسمان څخه ورته يو او از کونکی (ملک) آواز وکړي: «لَبَّيْكَ وَسَعْدِيكَ، زَاذَكَ حَلَالٌ، وَرَا حَلَالَتِكَ حَلَالٌ، وَحَجُّكَ مَبْرُورٌ غَيْرُ مَأْزُورٍ - ستا د عمل منلو ته حاضر يو او ته هميشه نېکبخته اوسه! ستا توبنه حلاله ده، سورلي دې حلاله ده، حج دې مقبول او بې نقصانه دی»). او کله چې يو سړی له ناپاکې توبې او حرام مال سره د حج په اراده راووځي د سورلي په رکاب کې پښه کيږدي او دا آواز وکړي: «لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ - ستا بلنې ته په ځواب ورکولو ای الله! زه ستا د عبادت لپاره تل او بيا بيا حاضر یم»)، نو له آسمان څخه ورته آواز کونکی (ملايک) آواز وکړي: «لَا لَبَّيْكَ وَلَا سَعْدِيكَ، زَاذَكَ حَرَامٌ، وَنَفَقَتُكَ حَرَامٌ، وَحَجُّكَ غَيْرُ مَبْرُورٍ - ستا دغه ځواب او حاضریدل نشته او نه ته نېکبخته يې. ستا توبنه حرامه ده، ستا د لگښت مال حرام دی او حج دې مقبول نه دی»^{٦٤}.

بايد چې د کوکنارو او چرسو کرونده گر، د هغې توليدونکي او سوداگر او د د هر زاز نشته يې توکو کارمندان او سوداگر دې حقيقت ته پاملرنه وکړي، لدغسې ناروا کارونه څخه ډډه وکړي چې مال يې پرې حرامیږي، عملونه يې برباد گرځي، صدقې او خيراتونه يې نه قبلېږي، او د دوزخ له اور سره مخ کيږي.

^{٦٣} مسند احمد

^{٦٤} المعجم الکبي، والمعجم الاسط للطبراني

د نشه يې او مخدره توکو هر اړخيز تاوانونه

قرآن کریم چې الله تعالی د بشریت د لارښوونې، ژرغونې او کامیابۍ لپاره رالېږلی دی، د هغې په ښوونو او تعلیماتو کې یو هم د شرابو او نورو مضرو شیانو څخه ځان ساتنه ده. شراب د نشه يې او مخدره توکو په سر کې راځي او د هرې گناه جرړه او اصل بلل کېږي، د هغې د حراموالي او خباثت په اړه الله تعالی فرمایي: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رَجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۝ إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنتَهُونَ ۝۶۰» - ای مومنانو بېشکه چې شراب او قمار او بتان او غشي (د فال) دا ټول د شيطان پليت کارونه دي، نو ځان ورڅخه وساتئ د دې لپاره چې کامياب شئ. يقيا چې شيطان غواړي په شرابو او قمار سره ستاسې ترمنځ دښمني او کينه واچوي او د الله تعالی له ذکر او لمانځه نه مو واړوي، نو ايا تاسې به لدې څخه منع شئ؟».

دا څرنگنده او هر چالره معلومه ده چې نشه يې او مخدره مواد بې شمېره تاوانونه او اغيزې لري او هغه څوک چې پدې مصيبت او بلا اخته شي، نو په حقيقت کې د يو داسې حرام کار مرتکب وگرځي چې په شريعت کې حرام او ناروا دی او له امله يې د الله تعالی له ذکر، لمانځه او نورو فرايضو او وجايبو څخه اړول کېږي، همدارنگه کله ناکله د لويو حرامو مرتکب گرځي لکه ځان وژنه، بل وژنه، غلا او داسې نور.

يو نشه يې شخص په ټولنه کې پر خلکو باندې بوج گرځي، خپلې کورنۍ ته غم او پريشاني راوړي، په چاپيريال کې د تخريبي کارونو مرتکب کېږي، خاصو او عامو ملکيتونو لره اذيت رسونکي او تباه کوونکي جوړېږي. همدارنگه په اقتصادي ډگر کې ځان، کورنۍ او ټولني تاوان رسوي.

ټولنيزي او اقتصادي اغيزي:

۱. د نشه يې او مخدره توکو روږدي چې د خپل هوس مړولو په خاطر کوم مال لگوي لومړی يې د خپلې کورنۍ اقتصاد خرابوي، چې کله ناکله داسې کورنۍ پور اخستنې ته اړ کېږي او د فقر او بې چارگۍ په پر مصيبت باندې اخته کېږي. او دويم د ټولني اقتصاد په پرمختگ کې خنډ واقع کېږي.

۲. روږدي کسان داسې کارونه ترسره کوي چې د ټولني له ارزښتونو سره منافات لري، د مثال په توگه: د غلا او دوکې په کارونو کې اخته کيدل، د شرم او بې حيايي په کارونو او د ټولني د آدابو خلاف کارونو کې مشغوليدل.

۳. له ټولنيز اړخه هغه کورنۍ چې پکې پلار يا مور په نشه يې يا مخدره توکو باندې روږدي وي دغه بد عادت د هغوی اولاد او راروان نسل ته سرايت کوي. او د دغسې کورنۍ ماشومان له نيکې بيلگې او ښه نمونه مشرانو څخه بې برخې کېږي.

۴. یو شمېر څیړنو دا ثابتې کړې چې په کومې کورنۍ کې پلار یا مور معتاد وي په هغې کې د طلاق واقع کیدل زیات وي، همداراز په کورنۍ کې د بنمې، ستونزې او بیلابیلې بدې پیښې راولاړېږي.
۵. د مخدره موادو کارو بار او خپریدل په ټولنه کې د ځینې ټولنیزې بنسټیزو آفتونو او ناروغیو لامل دی لکه: رشوت، غلا، خیانت، بې حیایي او داسې نور.^{۲۶}
۶. د اسلام د بنمنا چرس او نور مخدره مواد د مسلمانانو ځوانانو ترمنځ رایج کوي، ترڅو د هغوی ځوانی، سپړتوب او زورتیا ختمه شي، عقلونه یې کمزوري شي او بالآخره اسلامي امت د تخلف او وروسته پاتې کیدو په کنده کې د همیش لپاره پاتې شي، بهرنی او یرغلگر ځواکونه پرې غالبه شي.^{۲۷}

روغتیايي اغیزې:

دا یو حقیقت او واقعیت دی چې د نیشه یې او مخدرو توکو ټول انواع یې بیلابیل صحی تاوانونه لري، د عقل د بې سده کیدو، د بدن د کمزوري کیدو، د غړو سستیدو او داسې نورو لامل ګرځي چې په لاندې نکاتو کې د نوموړو توکو اړونده مهمو ډولونو بیلابیل روغتیايي تاوانونه ذکر شوي دي:

۱- شراب او الکول:

د شرابو او الکولي موادو سمدستي اغیزې او تاوانونه پدې توګه دي:

۱. په ذهني تمرکز کې کمښت، بې هوشي، له یاده وتل او د حافظې کمزوري کیدل، حرکي ستونزې، د دماغي فعالیتونو کمښت او خفګان.
۲. یوه سلنه الکول ددې باعث کیږي چې د انسان زړه په یوه دقیقه ک (۱۰ ضربانه) ته لوړ شي. د الکولو څښاک په تداوم سره د شریانونو بندښت په ځانګړي ډول د اکلیلي شریان بندښت رامنځته کوي کوم چې زړه ته د غذا رسولو دنده پر غاړه لري چې په پایله کې د زړه د سکتې سبب کیږي.
۳. اوسنیو څیړنو ثابتې کړې ده چې د انسان ماغزه له مختلفو مرکزونو څخه جوړ شوي دي، د ماغزو پورتنی مرکزونه دنده لري ترڅو اراده، په ځان باور او ټولنیز سلوک کنټرول کړي او د ماغزو لاندیني مرکزونه عقلي او فکري دندې ترسره کوي. خو د الکولو د استعمال له امله د اعصابو د سیستم مختلف مرکزونه اغیزمن کیږي.
۴. الکول وینه تخریبوي، د شرابي شخص بدن ته په کافي اندازه اکسیجن نه رسېږي او د سرورویاتو د اختناق سبب کیږي چې په نتیجه کې یې د عضلاتو خستګي رامنځته کیږي. همدارنګه د بدن مقاومت یې د میکروبونو او ناروغیو پر وړاندې کمیږي.

^{۲۶} وګوره: مستشفی الأمل www.hopeeg.com

^{۲۷} وګوره: الفقه علی المذاهب الأربعة ۳۸ / ۵

۵. که هر کله د شرابو او الکولي موادو استعمال ته ادامه ورکړل شي، نو د يني حجرې به خپل ژوند يو پر بلې پسې له لاسه ورکړي چې د يني د يوې برخې د خرابيدو سبب کيږي او د يني (جيگر) هغه برخه چې حجرو يې خپل ژوند له لاسه ورکړی وي د اسفنج شکل ځانته غوره کوي او ددې حالت پرمختگ د يني د ناروغيو سبب کيږي چې دغه ناروغۍ په پای کې د يو ناڅاپي مړينو سبب کيږي.

۶. پر اشته باندې د الکولو اغيزې، پر بولي سيستم او پښتورگو باندې د الکولو اغيزې او داسې نورې تباه کوونکې اغيزې لري.^{۶۸}

په بي بي سي ويبپاڼې^{۶۹} کې د يوه تازه راپور له مخې د دې يادونه شوې چې شراب که لږ وي يا ډېر، خوروغتيا گواښي. د نړيوالې څېړنې پايلې نښي، شراب يا الکول که څومره کمه اندازه وکارول شي، بيا هم روغتيا ته تاوان لري او غوره سپارښتنه دا ده چې په بشپړ ډول له شراب څښلو ډډه وشي. دا څېړنه په لنست مجله کې خپره شوې چې د نړۍ په ۱۹۵ هېوادونو کې له ۱۵ کلنۍ تر ۹۵ کلنۍ عمر لرونکي کسان پکې پوښتل شوي دي.

يادې څېړنې کابو ۲۶ کاله وخت نيولې چې په ۱۹۹۰ کال پيل شوې وه او په ۲۰۱۶ کال کې پای ته ورسېده. څېړونکو په دغه څېړنه کې هغه کسان چې اصلا شراب نه څښي، له هغو کسانو سره پرتله کړي چې لږ تر لږه د ورځې يو ځل شراب څښي.

څېړنه دې پايلې ته هم رسېدلې چې شراب په ټولو عمرونه کې د بې روزگاري او مړينې اوم وژونکي عامل دی. د دې څېړنې له مخې، (۲، ۲) سلنه د بنځو مړينه او ۶، ۸ سلنه د نارينه وو مړينه د شراب کارونې له امله ده، خو څېړنه وايي، له ۱۵ کلنۍ تر ۴۹ کلنۍ شراب د وژنې له مهمو لاملونه دی چې کولی شي د (۳، ۸) سلنه بنځو او (۱۲، ۲) سلنه نارينه وو د مړينې لامل شي.

دغې څېړنې شراب څښل په نړيواله کچه خطر پېښوونکی عامل ياد کړی او وايي، د الکولو "هره اندازه" کارونه روغتيا ته زيان رسوونکې ده. څېړنې موندلې چې د کمې اندازې شراب څښل ښايي زړه ته لږ ګټه ولري، خو په ټوله کې يې د زيان اندازه تر ګټې ډېره ده، ځکه د سرطان او نورې ناروغيو لامل کېدای شي. د واشنگټن پوهنتون استاد ډاکټر "مکس گربزويلد" چې د دغې څېړنې مشري کوي، وايي: "پخوانيو څېړنو موندلې وه چې شراب د يو شمېر ناروغيو مخه نيسي، خو موږ دې پايلې ته ورسېدو چې شراب که هر څومره کم هم وکارول شي، روغتيا ته تاوان لري".

^{۶۸}. وګوره: روغتيا مجله، پنځه ۲۵ ګڼه، ۱۳۹۳ هـ ش، ص ۱۰-۱۱، صحت عامه

^{۶۹}. ۱۳۹۷ لمريز د وږي په ۳ مه، (۲۵ اګست ۲۰۱۸)

۲- افیون (Opium):

افیون یا تاریاک چې د کوکنارو له بوټي څخه په لاس راځي. د خولې او په موضعي ډول د مخاطي غشا له لارې استعمالیږي. همدارنگه لدې مادې څخه هیروئین جوړیږي چې په زرقي، انشاقی او تحت الجلدی لارو استعمالیږي. د هیروینو بیړنۍ اغیزې د خولې له وچوالي، خوبجن حالت، دماغی دندو خرابوالي، زړه بد والي، قبضیت، د پوستکي خاړښت او د تنفس د سرعت له کموالي څخه عبارت دي. همدارنگه دغه ماده او دې ته ورته نشه یې او مخدره توکي په اوږدمهاله کې د تنفسي ستونزو، د سږو له ناروغیو، نمویا، د زړه التهابی ناروغۍ، آبسې، د ینې ناروغۍ، د حجراتو التهاب، سل ناروغی، د زیږون پر مهال د کم وزنه ماشوم او د رشد ضعیفوالی، سقط، د ایډز او د تور زیږي خطر او حتی زیات مصرف یې د مړینې سبب کیږي.^{۷۰}

ځینې ډاکټرانو ویلي: افیون سخته ناروغي راوړونکی دی کله چې څوک ورباندې روږدی شي، نو په مړو کې و شمارل شي، د هغې له امله اعصاب کمزوري او سستیږي. همداراز افین خور او د افینونو پوډر استعمالونکی له کاره وځي او د هېڅ کار ترسره کولو جوگه نه وي، همیش ذلیل او ښکته ته وي. په تدریج سره خپله روغتیا له لاسه ورکوي، بدني، نفسیاتي او عقلي ځواک یې ورځ تر بلې خرابیږي.

۳- کوکائین (Cocaine):

کوکائین چې د کوکا بوټي له پانې څخه جوړیږي دماغی منبهاتو یا تنبیه کونکو له ډلې څخه دي. سمدستي اغیزې یې هوبنیاري، تنبیه کیدل، بې خوبی، د اشتها کموالی، د وینې د فشار او د زړه د حرکت او د بدن د حرارت زیاتوال دی. همدارنگه د ځای او مکان په اړه د حس بدلون، بې ځایه خبرې او اپلټې ویل، د حافظې ضعیفوالی او د وېرې او خفگان حملې دي. اوږد مهاله اغیزې یې د د سترس پر وړاندې غبرگون، د سیستم په فعاله کیدلو کې زیاتوالی، د ماغزو اغیزمن کیدل، د دوپامینو په کچه کې بدلون، د سرطان د خطر زیاتوالی په ځانگړې توگه د سږو، سر او غاړې سرطان، تنفسي ناروغۍ او د سږو انتان، د معافیتي سیستم اختلال، د امیدواری په دوره کې د جنین اغیزمن کیدل.^{۷۱}

^{۷۰}. وگوره: روغتیا مجله، پنځه ۲۵ گڼه، ۱۳۹۳ هـ.ش، ص ۱۱، صحت عامه

^{۷۱}. وگوره: روغتیا مجله، ۲۵ گڼه، صحت عامه ۱۳۹۳ هـ.ش، ص ۱۱،

۴- چرس:

په چرسو باندې روږدي کيدل بيلابيل روغتيايي تاوانونه لري او په ځينې حالاتو کې ډېر خطرناک تماميږي. اړونده څيړنې نښې چې ۷۰٪ په سختو مخدره موادو (لکه هيروين) روږدي کسان په پيل کې چرسيان وو.

۱. پر دماغو اغيز: د انسان ادراک او دماغي احساس اغيزمن کوي، د وهم او خيال او د ذهني توازن له لاسه ورکولو لامل گرځي.

۲. پر عصبي جهاز اغيز: دغه جهاز له خلل او عدم توازن سره مخ کوي، د اعصابو د ادراک او او ترکيز کچه کموي، په خفگان او پريشانۍ باندې اخته کيدل، د خيال او وهم په گرداب کې د ډوبيدو له امله په زيات خوب، تنبلۍ او کسالت باندې اخته کيدل او آن تردې چې د اعصابو له لاسه ورکول کيدو او ليونتوب سبب گرځي.

۳. پر تنفسي جهاز اغيز: دا چې د چرسو په لوگي (دود) کې لومړی کاربون اکسيد شتون لري او هغه د سږي د سرطان له لومړنيو لاملونو په کتار کې راځي. د تنفسي جهاز دننه د وينې نرې رگونه تلف کوي چې دهغې په نتيجه کې د بلغمو تراکم کيدل او ټوخي زياتيدل رامنځ ته کيږي. او په ځينې حالاتو کې د سږي د پړسوب لامل کيږي چې دغه ناروغي د روږدي په مرگ باندې د تماميږي.

۴. پر هاضمې جهاز اغيز: د دې جهاز د بيلابيلو ناروغيو لامل گرځي لکه بدهضمي، اشتها کميدل او ځينې وخت اشتها زياتيدل، همدارنگه د معدې تشنج او دهغې د فعاليت د ساحو کميدل.

۵. پر زړه باندې اغيز: د زړه په ضربان (ټکان) کې زيادت. اړونده څيړنې نښې چې د چرسو د استعمال له امله د زړه د اوسط ضربان کچه څلور چنده زياتيږي او دا چې وينه له خپل ځان سره اوکسيجن باروي، نو دغه ځواک کمزوری او رابنکته کيږي چې ټول بدن ورڅخه اغيزمن کيږي. همدارنگه چرس ځکول د وينې او وينې (ځيگر) د تخريب لامل گرځي.

۶. پر جنسي او تناسلي ځواک باندې اغيز: په سږيو کې جنسي ځواک کمزوری کوي او په بنځو کې د مياشتني عادت په دوراني حالت کې خلل او خرابوالی رامنځ ته کوي. همداراز اړونده نړيوالې څيړنې نښې چې ۲۰٪ د چرسو معتادين (نارينه او بنځينه) د شنډتوب (اولاد نه زيږولو) له حالت سره مخ دي.^{۷۲}

^{۷۲}. وگوره: مستشفی الامل لعلاج الامان و الطب النفسي، پدې لينک (info@hopeeg.com).

۵- نسوار او سگرت:

تنباکو چې د دماغی منبهاتو یا د پاروونکو له ډلې څخه دي او د تنباکو له پانې څخه په لاس راځي، د نیکوتین په نامه د کیمیاوي مادې لرونکې دي او د نسوارو، سگرتو په ډول تیارېږي او یا هم د چلم او قیلون په واسطه کارول کېږي د استعمال لارې یې دود، د خولې د لارې او استنشاقی دي. د طبي تجزیې لابراتوارونو ثابته کړې ده چې د سگرتو لوگی د روغتیا لپاره د ۱۲ ډولو مضره موادو لرونکی دی او په هاضمی سیستم کې د سرطانونو د رامنځته کیدو لامل گرځي. د هغې استعمال یوازې د مری، ژبې او خولې پر سرطان بسنه نه کوي بلکه پر معدې باندې هم ناوړه اغیزه کوي. د معدې د تیزابو د لوړیدو سبب کېږي چې د معدې د تیزابو تدریجې لوړیدل د معدې د ځنډني التهاب علت دی او معده د هاضمی اختلالاتو مختلفو ډولونو ته چمتو کوي، چې په بلآخره دغه اختلالات د معدې د سرطان سبب کېږي.

همدارنگه د سگرتو استعمال د سترگو د بنو په شاوخوا کې د التهاب د رامنځته کیدو لامل گرځي او هغه شریانونه بندوي کوم چې د سترگو ټولو طبقو ته غذا رسوي چې په پای کې د بصري عصب د التهاب سبب کېږي. همدا راز د نیکوتینو هغه زیاته کچه چې په سگرتو کې شتون لري د اوریدو اعصاب اغیزمنوي او د اوریدلو د حس د زیانمنیدلو علت گرځي. علمي څیړنوداهم ثابته کړې ده چې د نیکوتینو کمه اندازه په مرکزي عصبي سیستم کې د تشنج د رامنځته کیدو سبب کېږي او د نیکوتینو زیاته اندازه د روحي او عصبي ناوړه حالتونو لامل گرځي چې په پای کې د اعصابو په عمومي سیستم کې د ضعف سبب کېږي.^{۷۳}

لکه مخکې یې چې یادونه وشوه د چرسو تاوان او ضرر خورا زیات دی، نو د هغې حراموالی څرگند او روښانه دی، لکن په اړونده کتابونو کې د تنباکو او سگرتو استعمال په اړه داسې قطعي حکم نه لیدل کېږي، خو ځینې علماء د بیلابیلو دلائلو له مخې د تنباکو سگرت هم حرام قطعي بولي چې د هغې مهم دلایل پدې توگه دي:

۱. سگرت څکول له هغه خبائثو (چټلو شیانو) څخه دي چې د قرآن کریم په نص کې یې د حراموالي یادونه شوې، الله تعالی فرمایلي: «وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ»^{۷۴} - او هغه - پیغمبر صلی الله علیه وسلم - خلکو ته چټل شیان حراموي. خبائث هر هغه شي ته وايي چې نفسونه یې بد گڼي او کرکه ورڅخه کوي.
۲. بدن ته ښکاره تاوان رسوي، د طبيبانو ترمنځ پدې کې هیڅ شک نشته چې هغه د سږو او زړه د ناروغیو او د نورو خطرناکو ناروغیو سبب کېږي.

^{۷۳}. وگوره: روغتیا مجله، ۲۵ ګڼه، ۱۳۹۳ هـ.ش، ص ۱۰، صحت عامه

^{۷۴}. الاعراف ۱۵۷

۳. د سگرت لوگی چټل دی، بوي يې بد لگيږي، نو که يو څوک سگرت څکوي د څنگ هغه ملگري ته تلکيف رسوي کوم چې سگرت نه څکوي همدارنگه خپلې کور والا (ماندينی) ته يې اذيت رسوي.
۴. په هغې سره د مال اسراف او بې ځايه لگول دي، پداسې حال کې چې د شرع له مخې په بې فايدي کارونو کې مال لگول حرام دي.
۵. که د سگرتو قطعي حراموالی ثابت نه وي، نو پدې کې شک نشته چې هغه يو مشتبه کار دی - داسې کار چې شرعي حکم يې ناڅرگند وي - او په احاديثو کې له مشتبه کارونو څخه منع راغلي ده.^{۷۵}
- او که نسوارو او د هغې معتادينو ته وکتل شي، نو ليدل کيږي چې په ځينو حالاتو کې د هغې اذيت او تاوانونه له سگرتو څخه کم نه دي، نو که د قطعي حرامو په کتار کې رانه شي، نو د سگرت په څير د مشتبه شيانو په کتار کې راتلل يې باوري دي. والله اعلم.
- لکه څرنگه چې د دې ليکنې په سريزه کې يادونه شوې د اسلامي شريعت په مقاصدو کې يو هم د عقل ساتنه ده؛ نو ځکه يې شراب او اړونده نشه يې او مخدره مواد حرام گرځولي دي. د اسلامي شريعت له مخې چې شراب او هغې ته ورته نيشه يې او مخدره توکي حرام شوي دي پدې کې حکمت دادی چې د انسان بدن، عقل او مال ته تاوان لري او دا څرگنده ده چې د نشه يې توکو په سر کې شراب دي. اوسني طب دا ثابته کړې ده چې شراب د انسان بدن او عقل ته سخت او ډېر تاوانونه رسوي، تر دې پورې چې د جرمني په هېواد کې د هغه ځای يو ډاکټر په ټول جرات سره داسې غوښتنه وکړه: پدې هېواد کې نيمايي شرابخاني بندې کړئ! زه به تاسو ته له نيمايي عقلي روغتونونو او بنديخانو څخه د استغناء کيدو (او نه اړتيا) تضمين درکړم.^{۷۶}
- نو د دې څيړنو په رڼا کې موږ هم ويلاي شو: زموږ د ټولني او هېواد هغه پانگه او لگښتونه چې د روږدو پر درملنه، د نشيه يې او مخدره موادو د بنديز پر لارو چارو، او هغه پيسې چې په خپله يې روږدوي مصرفوي که دا ټول لگښتونه راجمع شي نو زموږ د هېواد د فقر او بې چارگۍ په منځه وړلو کې خورا زياته اغيزه کولای شي. همداراز د نشه يې او مخدره موادو د فتني پر مخنيوي سره دا باوري ده چې په هېواد او ټولنه کې به موبيل اقتصادي، ټولنيز او علمي پرمختگونه رامنځ ته شي.

^{۷۵}. وگوره: الفقه الإسلامي وأدلته، وهبة الزحيلي ۷/ ۴۳۸-۴۴۰

^{۷۶}. وگوره: روائع البيان في تفسير آيات الأحكام، محمد علي الصابوني ۱/ ۲۷۹

د موضوع اړونده د پند او عبرت قيصې

دا چې نیشه کول د اسلام په سپڅلي دين کې حرامه ده؛ دا ځکه چې انسان ته سراسر تاوان لري او هيڅ گټه پکې نشته دی. نیشه که له يوه پلوه د انسان عقل او بدن خرابوي او له تباهي سره يې مخ کوي نو له بله پلوه يې مال دولت هم ختموي، چې بالآخره بيا نيشئي انسان له خپلې دارايي څخه خلاص شي، گدايگري ته مجبوره شي او بالآخر په ټولنه کې په نورو باندې بوج وگرځي. دا خو د دې حرام عمل دنيايي سزا ده. او لکه څرنگه چې يې مخکې يادونه وشوه د آخرت سزايې داده چې نشه يان به په دوزخ کې د الخبال له خټې څخه خوارک کوي چې هغه د دوزخيانو خولې او زوې دي. (په هغه صورت کې چې نشه يان توبه ونه باسي او سره له گناهونو مړه شي...).

له آخرت څخه مخکې په دنيا کې چې روږدې کسان له کومو سزاگانو او ستونزو سره مخ کېږي يا يې ورسره کورنۍ په پرېشاني او مصيبت باندې اخته کېږي او يا دا چې د نیشه يانو له امله مسلمانو ټولنو او اسلامي تشخص ته کوم تاوانونه رسېږي د هغې يو څه يادونه هم مخکې وشوه، لکن پدې ځای کې د عملي انځور په کارلو، درس او عبرت اخستنې لپاره د ټولني له واقعي حالاتو څخه يو څو قيصې وړاندې کېږي:

لومړۍ قيصه:

په يو اروپايي هيواد کې يوميشته مسلمان داسې قيصه کوي: که څه هم زمونږ په سيمه کې کافي مسلمانان او سپرې په هغوی کې زيات شمير خلک له عربي هيوادونو څخه دعلم حاصلو او زده کړو لپاره راغلي دي. د اروپايي هيوادونو په بې بندوباريو او سهولتونو کې رنگ شوي خلک هم دلته موجود دي. پر ديني بنوونو باندې عمل کول خولا ډيره لرې خبره ده د جمع لمونځ هم نه کوي. کيدای شي دلته ځينې خلک داسې هم وي چې په کور يا د ننه په خپلې کوټې کې يواځې لمونځ وکړي. د دې يوه وجه داده چې دلته نه خو کوم مسجد او نه کوم امام شته دی.

يو وخت زمونږ سيمې ته يوعربي عالم راغی، د نوي ځوانانو دين طرف ته ترغيب کولو په خاطر هغه په خپل کور کې د قرآنکريم د درس لړۍ پيل کړه. نوي ځوانانو ته يې د لمانځه کولو تلقين او وينا کوله، کله چې هغو د مسجد او امام نشته والي بهانه وکړه، نو هغه په يو خالي ځای کې په خپله په جماعت سره لمانځه اداء کول پيل کړل، ورو ورو به د لمونځ کوونکو شمېر ډېرېده او پدغه ځای کې د مسلمانانو يو اجتماعيت او ټولنيز نظم رامنځ ته شو.

عربي عالم به هر کال د رمضان په لومړۍ ورځ د سيمې ټولو مسلمانانو ته دروژه ماتې بلنه ورکوله. له روژه ماتې او ډوډۍ خوړلو وروسته به يې خلکو ته د روژې فضایل بيانول او ديني مسائل به يې ورزده کول. يوه ورځ يو نوي زلمي په روژه کې هغه خپل کور ته د روژه ماتې (افطار) لپاره راوباله، هغه بلنه او دعوت په خوښۍ سره ومانه. هغه ځوان زيات خوش طبع، ټوکنډويه او ځينې وخت له حد څخه زيات مزاق کوونکی ؤ.

د ډوډۍ خوراک لپاره هغه ځوان نور ځينې دوستان هم رابللي وو. کله چې د ماښام آذان وشو، پداسې حال کې چې پر درسترخوان باندې قيمتي شيان هم ايښي وو، لکن هغه عالم له کجورو سره روژه ماته کړه. لدې وروسته ميزبان يو شربت راوړ هغه عالم ته يې ورکړ. نو هغه ورڅخه يو څو غړپونه وکړل، کله چې يې خوند وليدو نو بيا يې له خولې څخه راوگرځاوه او د کور خاوند ته يې وويل پدې کې خو څه بد نا اشنا خوند دی.

ځوان وويل هو، پدې کې عجيبه خوند دی. د جوسو يوې نوې کمپنۍ د خپلې مشهورتيا لپاره يو ځانگړی توليد صادر کړی دی، هغو داسې ويلي دي چې د دې شربت ذایقه او خوند له نورو ټولو مشروباتو څخه ښه او زيات توپير لرونکی دی.

عربي عالم د زلمي دغه خبره ريښتيني وگڼله او ټول گيلاس يې وڅښه. بيا هغه جگ شو او خلکو ته يې د ماښام لمونځ په جماعت سره ورکړ. له هغې وروسته بيا چې کله د ډوډۍ خوړلو لپاره راغی او دا چې په ميلمنو کې زياتو نوي زلميانو لمونځ ونه کړ، بهر يې ښه خداگانې کولې، لاسونه يې پرکول او داسې خوشحالي يې کوله چې گویا هغوی کوم جنگ گټلی وي.

ځوان ميزبان له لمانځه نه وروسته هم د يو بل شربت گيلاس راواخيست عالم ته يې ورکړ او هغې هم وڅښه. کله چې د هغې له څښلو فارغ شو نو هغه ځوان وويل: ای ملا صاحب مبارک دي وي چې نن تا روژه په شرابو ما ته کړه!

مونږ په هغه شربت کې د (وسکي) په نامه سره شراب گڼد کړي وو، نو په هغې سره يې خوند بدل شوی دی، بيا يې په خټ خټ او په زوره وځنډل! له دوستانو به چې چا ليدلو نو هغو به هم ځنډل مگر پدې خبرو اوریدو سره عربي عالم يو ډول وړچيد اونا څاپي لړزه ورباندې راغله، د بدن هر بند يې رپيدل شروع کړل او رنگ يې بدل شو. سمدستي يې په خپلې خولې کې گوتې دننه کړې او څه چې يې تير کړي وو هغه ټول يې د حاضر و خلکو په مخ کې پر هغه قيمتي قالينه باندې راتوی کړه، بيا يې په اوچت آواز سره ژړا شروع کړه، له سترگو يې اوبسکې روانې شوې، هغه ځوان يې مخاطب کړ ورته يې وويل: ای سرپه ته له الله تعالی څخه نه ويريرې!! زه روژه وم او د رمضان پدې مبارکه مياشت کې او ته مې کور ته رابلې ترڅو پر ما باندې وځنډيرې او بيا په شرابو باندې روژه ماته کړم؟!

تا چې له ماسره څه وکړل هغه د میلستیا د اصولو خلاف دي. د دغسې بې نزاکتۍ احساس د کافرانو سره هم شته دی، هغو دمیلمه خیال ساتي. دا ستاسو د بدو عملونو او ناوړه کړنلارو وجه ده چې نن فلسطین تباہ کيږي.

زه دا دعوه لرم او وایم چې اروپایي کافران هم له تا څخه بهتر دي، هغو له مخکې داسې خبر ورکوي چې په خوراک یا څښاک کې کوم حرام شیان موجود دي ترڅو ورڅخه مسلمان ځان وساتي. ته یواځې په نوم باندې مسلمان یې، تا ما ته دوکه راکړه. دا کار دې صرف د دې لپاره وکړ چې د نورو ځوانانو په وړاندې په ما باندې ټوکې او مسخرې وکړې. الله دې تا په خپلو نیولو سره ونیسي!

د عالم په دغه خيرو او بد دعائي سره هغه ځوان زیات وارخطا شو. د غصې له وجې د عربي عالم له خولې زگونه راوتلل چې پدې سره هغه ځوان نور هم پریشان شو، په څیره باندې یې پښیمانتیا او شرمندګي رابښکاره شوه، بیا یې وویل: صاحبه ما معاف کړه! زه به ستا احترام کوم، دا ما همداسې یو مذاق کاوه او غلطې رانه وشوه.

بیا له څه خاموشۍ وروسته پداسې حال کې چې عالم د قالینې پر صفایي بوخت وو، هغه زلمي وویل تاسې په چوکۍ باندې کینې زه دا قالینه په خپله پاکوم او تا لپاره ډوډۍ راوړم، که مهرباني وکړئ مه ژاړئ. زه په خپل جرم او غلطۍ باندې اعتراف کوم، زه ډیر پښیمانه او سخت شرمنده ییم!!

لدې وروسته پر هغه محفل کې خاموشي خپره شوه، د عالم سلګۍ کیمدلې او ژړا یې رور رو کیده، وې ویل زه تا څنگه معاف کړم، تاپه قصد سره په ما باندې شراب وڅښل، حال دا چې تا ته معلومه ده چې هغه حرام دي. پدې وخت کې ټول حاضرین حیران پاتې شول. دغه مهال عربي عالم په محفل کې په سجده باندې پریوت او داسې دعاءګانې یې وکړې:

ای زما مالکه، ای زما خالقه، ای زما معبوده! ته پوهیږې چې ما په ټول ژوند کې شرابو ته لاس نه دی ورنژدې کړی. ای الله ته پوهیږې چې ما پدې اروپایي ښار کې پنځه کلونه تیر کړل مګر دلته مې غوښه فقط پدې خاطر ونه خوړه چې د دې ځای په حالې او ذبحه کې شک دی. ای الله تا ته معلومه ده چې اوس زما د خوښۍ پر خلاف په تیر ایستني سره په ما باندې شراب وڅښل شول. ای الله ما معاف کړئ، ای الله ما ته بښنه وکړئ! ای الله هغه زما په ګیډه کې مه اور کوئ! ای الله د دې شرابو څښلو په وجه - چې زه ورباندې پوه نه وم - زما ګیډې ته اور مه رسوئ. ای الله زه له تا نه بښنه غواړم نو ای ربه ما وښئ!!

پدې حالت کې چې عالم پر سجده پروت وو د هغه زلمي یو انګریز دوست په نامه د (جیمز) راجګ شو راغی د هغه په وړاندې ودرید. عالم هم له سجده څخه راجګ شو له خپلو سترګو یې اوبښکې پاکولې چې جیمز ورته وویل: مولوي صاحب! ته گواه اوسه: اشهد ان لاله الا الله و اشهد ان محمدرسول الله - زه

گواهي ورکوم پدې چې پرته له الله بل د عبادت مستحق نشته او گواهي ورکوم پدې چې محمد صلی الله عليه وسلم د الله پيغمبر دی.

انگریز دغه کلمه پداسې اوچت آواز سره ولوسته چې یواځې د مجلس حاضرینو وانه وریده بلکې بهر ناستو ځوانانو هم واوریده، نو ټول کوټې ته راداخل شول. بناغلي جیمز وویل: مولوي صاحب زه همدا اوس ستا په لاسونو مسلمان شوم. زه ستا مسلمان ورور کیدل غواړم، ما ته اسلامي نوم کیږده. زه له تاسره یم. پدې وینا ویلو سره بناغلي جیمز ژړا پیل کړه، دهغې په لیدلو سره عالم هم په ژړا شو. د دواړو په لیدلو سره په اپارتمنت کې ناست ځوان میزبان او دهغې ټول میلمانه دوستان زیات متاثره شول او په گرد چاپیره ځای کې فکرمندي او هیبت خپور شو.

کله چې د بناغلي جیمز ژړا غلې شوه، نو په سکون او آرام سره کیناست. بیا یې ټول نوي زلمیان او دوستان مخاطب کړل داسې یې وویل: تاسې هر یو دلته په خپلو خپلو کارونو کې مصروف وئ، تاسې به گپ شپ کاوه، خنډل به مو، پداسې حال کې چې زه دلته په بل فکر او سوچ کې ډوب وم.

کله چې زه دلته ورسیدم نو راته څرگنده شوه چې دلته یو عربي عالم هم راغلی دی. ما فکر کاوه چې د هغه پلرنی وطن په زرگونو کیلو متره لرې دی. دغه چاپیریال د ده له چاپیریال سره ډېر توپیر لري. خو لدې سره سره هغه روژه نیسي. ما له خپل ځان څخه پوښتنه وکړه چې آخر دای ولې روژه نیسي؟ ولې خوراک او څښاک بندوي، ولې ټوله ورځ د لورې او تندې تکلیف گالي.

څه لامل دی چې دای د روژه ماتي په وخت کې بیلابیله میوې پریردي او کجوري تلاش کوي. پدې حالت لیدلو سره زه هک حیران شوم. زه پوه شوم چې په کجورو باندې روژه ماتول د رسول الله صلی الله عليه وسلم سنت طریقه ده. پداسې حال کې چې کجوري د گرمو سیمې پیداوار دی او دلته (چې یخه سیمه ده) ډیرې کمې پیدا کیږي.

ما ولیدل چې له رژه ماتي وروسته دې عالم ډوډی او خوراک ته پلټي ونه وهله بلکې لمانځه اداء کولو ته ودرید او دای چې کله له درسترخوانه پاڅید نو ټول حاضرین ورسره راپاڅیدل، ځینې ورسره په لمانځه هم ودریدل، ده په ډېر په آرام او سکون سره لمونځ اداء کړ. ما د هغه هر یو حرکت څاره. متاسفانه چې لده سره یو څو کسانو لمونځ وکړ او نور پاتې ټول بیاپه خوراک، لوبو او مذاق کولو کې اخته شول. هغه له لمانځه وروسته په ډېر آرام سره دعاء وکړه او د یو څه وخت لپاره ناست وو الله تعالی یې یاداوه (ذکر او تسبیحات یې کول).

بیا کله چې دغه زلمي ورباندې شراب پداسې حال کې وڅښل چې دای خبر نه وو، نو ما ته له ټولو نه زیاته حیرانوونکې داوه چې هغه سمدستي په خوله کې گوته دننه کړه ترڅو هغه خوراک او څښاک قئ کړي چې شراب ورته رسیدلي دي. هغه د دې پروا نه کوله او نه یې دا غم کاوه چې دا قئ کول خو د خلکو

په وړاندې په کوټه کې او پر قیمتي پاکې قالینې باندې تر سره کېږي. د عالم دغه کار فطري وو؛ دا ځکه چې کله هغه ته د شرابو څښلو معلومات وشو نو د مار چيچلي په څیر ورپیده، ويخته یې زگه شول او له سترگو یې د اوبنکو سیلابونه روان شو.

حقیقت دادی چې که یو څوک د ایمان او دینداری دغسې مرحلې ته ورسېږي نو پداسې حالت رامنځ ته کیدو سره هغه بیا خپل مجلس او ورسره ناست خلک هیروي، یواځې او یواځې یې خپل رب سترگو ته کېږي او هغه طرف ته متوجه کېږي. زه باید تاسې ته خبر درکړم چې ما د اسلام په هکله پراخه مطالعه کړې ده. او کله مې چې له تاسې سره دوستي شوه نو په اسلام باندې پوره پوه شوم. مگر ما به همیشې اصلي مسلمان تلاش کاوه. تاسو ټول د اسلام او دین په باره کې ښه خبرې کوي، خو لدې سره سره ځینې په تاسو کې زما په څیر بې دینه دي چې شراب څښي، جواړي کوي او کوم کارونه چې مونږ مسیحیان کوو تاسو یې هم کوي. په عیسیانو او تاسې کې د ذرې په اندازه کوم فرق نشته دی.

نن ورځ چې کله ما یو حقیقي مسلمان ولید، نو خپل احساس او جذبه مې له واکه ووتله. الله ته شکر دی چې اوس زه په سهې معناگانو مسلمان سره مخ شوم، اوس مهال ما ته معلومه شوه چې د محمد صلی الله علیه وسلم ریښتیني محبت کوونکي څوک دي، نن ورځ ما د خبرو په ځای عمل او کردار ولید.

لدې وینا وروسته ښاغلی جیمز یو څه خاموشه شو. پداسې حال کې چې پر مخ یې اوبنکې راروانې وې عربي عالم ته یې وویل: تاسې ما ته لمونځ راوښایست! له نن څخه وروسته زه ستاسې ورور یم. د الله شکر کوم چې ته یو حقیقي مسلمان یې راته وښودلې او ستا په ملاقات یې مشرف کړم.

ټولو حاضرین حیران ناست وو د ښاغلي جیمز خبرې یې اوریدې. هغه دیني عالم او د اسلام داعي ښاغلی جیمز ځان ته راغاري ایسته، له سره یې ورته کلمه تکرار کړه او اسلامي نوم یې ورباندې محمد کینسود. بیا یې حاضرینو ته وویل: الله ته شکر دی چې زما دعاء یې قبوله کړه، له الله څخه ډېر شکر گوزار یم چې زما په لاس باندې یو کافر مسلمان شو، د رسول الله صلی الله علیه وسلم ارشاد دی: که ستا په وجه یو سړی هم سمه لار مندونکی شي نو دا کار تا ته له دنیا او څه چې پکې دي بهتر دی.

په پای کې عالم هغه زلمي ته مخ ورواړاوه ورته یې وویل: ځویه! پر ما دې چې څه وڅښل له هغې مې معاف کړې، الله دې درته ښښنه وکړي! پدې وینا اوریدو سره هغه ځوان په زوره آواز سره ژړا پیل کړه او وې ویل: زه نن له تاسره دا وعده کوم چې لدې وروسته به هیڅکله نه لمونځ قضاء کوم او نه به شراب څښم. او ما چې ستا په وړاندې کومه گستاخي کړې ده د هغې په کفارې کې به په همدې کال کې حج

اداء کوم. د ځوان پدغسي پښيماننیا او له بدو کارونو څخه په توبه ويستلو باندې عالم ډیر خوشحاله شو، هغه یې خپلې غاړې ته رانژدې کړې او د ډېرې خوښۍ اظهار یې ورڅخه وکړ.^{۷۷}

دویمه قیصه:

د ښوونځي یو زده کوونکی دیشان چې د متوسطې مرحلې ازموینه ورکړه بیا یې د نتایجو انتظار کاوه، یوه ورځ یې خپل پلار ته وویل: که زه په لوړو نمبرو کامیاب شم نو په انعام کې به څه راکړې؟ د هغه پلار (چې نوم یې جمال وو) وویل: زه به تا د گرمۍ په رخصتیاو کې ماما کره حبشې ته ولیږم ترڅو ټوله رخصتیا هلته تیره کړې نوي ځایونه وگوري او سیالونه وکړي.

دیشان چې د مور او پلار لومړی او تر ټولو لایق او قابل ځوی وو، هغه یواځې خپل پلار مور نه، بلکې ټولې کورنې ته خوښ وو. د لیاقت او ذهینوالي په وجه یې ماما او ماما زامنو هم احترام کاوه. کله چې د ازموینو نتیجه اعلان شوه، نو دای د خپلې سیمې په کچه دویم نمره راغی. په ازموینو کې د لوړ مقام ترلاسه کولو له امله یې والدین ډېر خوشحاله شو او د هغې وعدې برابر چې ورسره کړې یې وه حبشې ته د لیرلو پروگرام ورته ونيول شو.

د سفر لپاره په ترتیباتو نیولو کیدلو سره دیشان ډېر خوشحاله وو او د دې انتظار یې کاوه چې کله به روانیږي. په پای کې هغه ورځ راوړسیده چې حبشې ته په تلونکي پرواز کې دیشان وروسته لدې چې له مور او پلار سره یې په هوايي میدان کې خدای په امانې وکړه سپور شو. په الوتکه کې دا د دیشان لومړی سفر وو چې ورته ډېر جالبه او زړه پورې معلومیده. په الوتکه کې هغه ډیر خوشحاله ؤ، خو کله به چې الوتکې جټکه وکړه، نو یو څه وېره ورباندې راغله.

د حبشې په هوايي میدان کې دیشان ته ماما او ماما زامن د استقبال لپاره ولاړ وو، په هغه ځای کې دای له یوې نوې نړۍ سره بلد شو او د هغه هېواد نژدې ټول د سیل ځایونه یې وکتل.

دیشان د خپل ماما له حرکاتو څخه دا محسوسه کړه چې د بدن توازن یې برابر نه دی؛ ځکه چې هغه به کله ناکله یې مناسبته خندل او ژړل. همدارنگه ځینې وختونه به د تگ په دوران کې په درز سره په ځمکه راپریواته. سترگې به یې تکی سړې اوختلې او له خولې به یې غریب او عجیب الفاظ راویستل.

لومړی دیشان پدې نه پوهیده چې ماما ته یې څه مسئله ورپېښه شوې ده او ولې دغسې حالت ورباندې راځي، لکن یو څو ورځې وروسته یې ورته راز ښکاره شو. هغه پدې پوهید چې ماما یې بیلابیل مخدره توکي استعمالوي. هسې خو ده ته معلومه وه چې پدې ځای کې خلک د شرابو څښلو عادت لري، خو د دې ټول حالت سبب یواځې دغه بد عادت نه وو.

^{۷۷} وگوره: قصص اکتی ص ۱۴۳-۱۴۷

دا يو حقيقت دی چې ملگري او چاپيريال په انسان باندې يا ښه او يا بد اثر کوي، نو پدې بدځای کې د اوسيدو او بد حالت په ليدو سره ديشان هم د شرابو څښلو شوق وکړ. متاسفانه چې په هغه چاپيريال کې شراب په آسانی سره پيدا کيدل.

ديشان ته به لومړی شيطان په زړه کې دا فکر اچولو چې راځه يوه تجربه وکړه ترڅو درته معلومه شي چې د هغې په څښلو سره څه شی محسوس کيږي. همداوه چې بيا يې يوه ورځ د لومړي ځل لپاره په ژوند کې شراب وڅښل. دغسې حرام څښل که څه هم ورباندې ښه ونه لگيدل، لکن د خپل ماما د څښلو په ليدو سره يې بيا دويم او دريم ځل هم وڅښل، چې رو له يو وخت نه تر بله پورې ورباندې روږدی شو. کله چې ديشان پدې حرام کار باندې پيل وکړ نو دغه مهال يې عمر (۱۴). کاله وو.

رخصتي پای ته ورسیده او ديشان له خپل ماما سره جدې ته واپس راغی. هغه پدې ځای کې هم د نيشې کولو خوبونه ليدل او هر وخت به د شرابو په پلټنه او تلاش کې سرگردانه وو. دلته د هغه زيات فکر او سوچ پدې کې وو چې له کومه ځايه او له چا څخه يې لاس ته راوړي. او کله چې يې نشو ترلاسه کولی، نو په مجبوري او بې وسۍ سره ورڅخه دغه بد عادت پاتې شو.

اوس نو ديشان خپل هغه پخواني - له رخصتۍ څخه مخکې - حالت ته وروگرځيد، لومړی ورته دغه عادت پريښودل سخت وو، لکن وروسته بيا په طبيعي توگه خپل حالت ته راغی، چې په دې توگه يې درې کلونه په خيرخبريت کې تير کړل.

له بده مرغه چې دا ځل ديشان دويم ځل له خپل ښه چاپيريال څخه بيا د بد چاپيريال په لور روانيږي، هغه دا چې پلار يې جمال له خپلې کورنۍ سره د گرميو په رخصتۍ کې کوم اروپايي هيواد ته دتللو اراده وکړه او بيا يې هغه د خپلې کورنۍ دنورو غړو سره فرانسې ته بوتلو. کله چې هلته ورسيدل نو ديشان ته خپل هغه بد کار (شراب څښل) را په ياد شو او لدې موقع څخه په استفادې سره دويم ځل يې هم شراب څښل پيل کړل. د بد چاپيريال او ځينو بدو دوستانو له وجې اوس بيا ديشان په بد عملۍ لاس پورې کړ. يوه ورځ هغه د يو خپلوان او دوست (فوزان) سره د شپې کوم کلب ته لاړ، د مزو او چرچوکولو په موخه هلته دواړو شراب وڅښل. له هغې وروسته فوزان له خپل جيب نه يو ډېرې راوويست پوزې ته يې نژدې کړ او بوی يې کړ، ديشان وپوښتل دا څه شی دی؟ هغه وويل دا تور چرس دي چې له شرابو يې هم مزه زياته ده. ده وويل: راکړه چې زه يې هم خوند وڅکم. لږ شيبه وروسته يې ورته دغه نيشه کونکی څيز ورکړ. د ديشان په وهم او خيال کې دا نه راتلل چې دغسې نيشې به په آينه کې زما ژوند تباه کوي.

د نيشه يې توکو د استعمال خوند د لږې شيبې لپاره وي، کله چې نيشه ختمه شي نو بيا په نيشي باندې دنيا بل مخه واوړي. په حقيقت کې نيشه کونکی نيم انسان وي، د هغه تاوان يواځې د هغه ځان ته نه بلکې خپلې کورنۍ کلي او ټول ولس هم ته رسيږي.

داخل د بد ملگري (فوزان) په سبب ديشان له شرابو نه علاوه په ډېره بېره سره د تورو چرسو په نيشي باندې هم اخته شو. اوس نو د هغه بشپړ ژوند بدل شو، د جيب ټولې پيسې به يې په نيشه يي توکو رانيولو باندې لگيدې او ذهني صلاحيت او ځواک يې په زورتيا روان وو. له اروپا څخه خپل هېواد ته پداسې حالت کې راستون شو چې پر سختې او خطرناکې نيشې باندې روږدی شوی وو.

کله چې خپل هېواد ته راغی داسې څوک يې ونه موندل چې پدغه بد کار کې يې ملگرتيا وکړي، هغه په تنهائي سره د تورو چرسو د ترلاسه کولو لپاره پوره کونښن کاوه. پخپلې سيمې کې د لازمي تجربې نه درلودو او د نيشه يي توکو د سوداگرو نه پيژندنې له وجې هغه سرگردان وو. وروسته له يو څه تلاش او پلټنې وروسته يې پدې ځای کې هم يو داسې څوک وموند چې پدې بدۍ او تباه کونکي لار کې ورته رهنمايي وکړي دا ورته وښايي چې نوموړې نيشه له کوم ځای او د کومو خلکو له لارې لاس ته راوړل کيږي. د هغه لداسې يو چا سره ليدل هم وشو کوم چې ورته وويل: ته چې د کوم نيشه يي توکې پوښتنه کوې له هغې نه ماسره بهتر داسې خيز شته دی چې کله يې استعمال کړي دومره مزه به درکړي چې مخکينۍ ټولې نيشې به درڅخه هيرې کړي. همدا وه چې ديشان ورته په پټو سترگو لاس وراوږد کړ هغه ورته هيروين ورکړل، بيا يې يوه ستن هم ورته ولگوله.

د نيشه يي توکو سوداگر د دې لپاره چې ځان ته بپار او ګاڼ پيدا کړي، په پيل کې يې ديشان ته په مفته سره هيروين ورکول او کله چې هغه د يو څو ورځو په تيريدو په پوره ډول د هيروينو عاداتي وګرځيد نو بيا به يې د زيات قيمت په بدله کې ورکول. اوس نو د دغسې نيشې کولو په خاطر ديشان له مور پلار او دوستانو څخه پيسې غوښتلې خو هيچا ته دا معلومات نه وو چې داې په څه شي کې مصرفوي.

کله به چې د ديشان نيشه ختمه شوه نو دا احساس به ورته وشو چې دا يو غلط کار دی چې زه يې کوم، دا ډېر بد عادت دی چې زه ورباندې روږدی شوي يم. هغه په هر حالت کې د دې بد عادت پرېښودل غوښتل، لکن کله به يې چې د نيشې وخت راغی نو بيا به يې د هغه ماهي په څير پرسکې وهلې چې له اوبو راوويستل شي. د نيشې دلعتي عادت په وجې له هغه څخه له دولسم ټولګي نه وروسته د پوهنتون مرحلې زده کړې پاتې شوې، پداسې حال کې چې په متوسطو زده کړو کې هغه دخپلې سيمې په کچه لوړ مقام ترلاسه کړې د سرو زرو ميډال يې هم گټلې وو. بيا په ثانوي زده کړو کې هغه اتيا سلنه (% ۸۰) نمرې اخستې وې او د سيمې د تعليمي بورډ په کچه لسم نمبر راغلی وو.

مګر کله چې د نيشې په لعنت گرفتار شو، نو بيا يو له بله پسې درې ځله د کانکور په ازموينو کې ناکام شو. دا ځکه چې له زده کړې او مطالعې څخه يې زړه تور ګرځيدلی وو. او که چيرې دې به ته اړ شو چې زده کړه وکړي نو څه به يې په ذهن کې نه راتلل. داڅو لاشه چې کله به يې هغه کتابونه وليدل دکومو په لوست سره چې يې په ازموينو کې نوي سلنه (% ۹۰) نمرې اخستې وې، نو داسې به يې محسوسوله چې

گویا هغه یې له سره لوستلي نه دي. له هغه نه هر څه هیر شوي وو. یواځې نیشې ورته اهمیت درلود او همدغه کسب ورته پاتې وو. غلا کول او دهغې په پیسو باندې هیروین اخیستلو هغه د انسانیت له سطحې نه غورزولی وو.

یوه ورځ هغه د نیشې توکو اخیستلو لپاره پیسې پیدانه کړې او کله چې بله چاره ورسره نه وه، نو د خپلې مور د گانې او زیوراتو غلاکولو برنامه یې جوړه کړه. د شپې کله چې د کور خلک ټول ویده شول په مخ باندې تمبوزک وهلی د مور کوټۍ ته ننوته المارې یې راپرنیسته او گانه یې ورڅخه راواخیسته. پدغه دوران کې یې چې کله مور راوینسه شوه، سخته وپریده، سمدستي په تیخته شوه، شور ماشور یې جوړ کړ او دا آواز یې وکړ چې غل راغلی، غل راغلی.

مور یې د کور په انگرې کې په درز درز تللو، په ځمکه راغورزیدو او بیا جیگیدو په حالت کې وه چې غل له کوټې راوت. کله چې د کور نور خلک هم راوینس شول، نو غل په مول وهلی (تمبوزک) حالت کې د کور په دروازه د وتلو په حالت کې وو.

پدې وخت کې عبدالن - چې د ده ورور وو - ورپسې منډه کړه او هغه یې را ایسار کړ. د دې لپاره چې ذیشان له خپل ورور څخه خلاص شي ونه شرمیږي هغه یې په سینه کې په چاقو باندې وواهه او په تیخته سره یې گانه له ځان سره یوړه. دغه مهال چې بهر په سرک باندې د پولیسو گاډی تیریدو هغو ولیدل چې یو نوي زلمي له کور نه څه شی راخستی دی منډې وهي او په جامو باندې یې وینې هم ښکاري. نو د پلټنې او پوښتنې په خاطر یې سمدستي ودروه، بیا یې د شک ویستنې په موخه او د تحقیق لپاره د پولیسو مرکز ته ولیږه. او ورور یې (عبدان) له چاقو وهل کیدلو وروسته روغتون ته په لاره باندې ساه ورکړه.

د راروانې شپې اصل حقیقت پولیسو معلوم کړ چې د عبدالن وژونکی او له هغه کور نه گانه تختونکی غل بل څوک نه دی بلکې د جمال مشر ځوی او د عبدالن سکنی ورور ذیشان دی. پدې خبر اوریدو سره د ذیشان مور او پلار د یو لوی مصیبت او خفگان سره مخ شول. مور یې بې هوشه پر ځمکه راوغورزیده چې د څو ورځو لپاره په روغتون کې بستر شوه. او په پلار باندې یې د زړه سخته راغله او مړ شو. د اولاد سالمې روزنې ته د نه پاملرنې په سبب، د بد چاپیریال او بدو ملگرو او د نیشې د سزا له امله د جمال کورنۍ رنگه شوه، خوشحالي او آرام یې لمنځه ولاړ.

اوس نو ذیشان د زندان په پنجیرو کې د روښانه تیر په یاد کې ژاړي او له سترگو یې د اوبسکو سیلاب بهیږي. هغه ذیشان چې په خپله سیمه کې د خلکو لپاره یوه بیلگه وو، هر چا به خوښاوه، بې حده ذهین

اولایق زده کوونکی وو، لکن د نشې په عادت سره یې خپله زندگي تباہ کړه، هغه په زندان کې اوس پښیمانه دی، لکن پښیمانتیا ورته څه گټه نه رسوي.^{۷۸}

درېمه قیصه:

له نن څخه تقریبا درې کلونه مخکې کله چې پر یوې لارې تیریدم نو پر داسې یو ټولې خلکو ورغلم چې ټول د هیروینو د نشې پر لعنت باندې گرفتار وو. د هغوی شمېر چې له دیرشو څخه زیات ښکاریده، ټول سره یو ځای پر یو چټلځای کې را جمع شوي وو، کله چې هغه ځای ته پر نژدې لاره تیریدم، نو سلام مې پرې واچاوه، پدې احساس ورنژدې شوم چې دا خو هم له مور سره په انسانیت اویا په اسلامیت کې شریک وروڼه دي، متاسفانه چې پدې بد حال کې شپې او ورځې تیروي، ما له ځانه سره وویل راځه څه خبرې ورسره شریکې کړه:

له سلام کولو وروسته مې وویل: ټول وواياست! لا اله الا الله محمد رسول الله . هغو ټولو وویل: لا اله الا الله محمد رسول الله. ما وویل: وواياست! نشته دی لایق د عبادت پرته له الله تعالی څخه او محمد صلی الله علیه وسلم د الله تعالی پیغمبر دی. بیا مې وویل: داسې هم وواياست! نشته دی لایق د عبادت او بندگۍ، ځای د سوال او د زاری په ټولو حاجتونو او مشکلاتو کې یې له الله تعالی څخه. او محمد صلی الله علیه وسلم د الله تعالی پیغمبر (د هدایت پیغام راوړونکی دی).^{۷۹}

هغو ټولو راسره د کلمې د الفاظو ترڅنګ دا معناګانې هم په یو اواز تکرار کړې، چې لدې امله مې په زړه کې د زیاتې خوشحالی احساس وکړ، له ځان سره مې وویل: الحمد لله پدې خلکو کې - که څه هم په ډېرې بې سدۍ او بد حالۍ کې شپې او ورځې تیروي- لا تراوسه دومره استعداد او د توحید د کلمې تکرارولو وړتیا شته دی، خو څه وکړو، لومړی همدوی له خپلو ځانونو سره ظلم کړی دی او پدې بد عمل لاس پورې کولو سره یې دې بد حالت ته ځانونه رارسولي دي. نو هغوی ته مې وویل! زه ستاسې پدې حالت باندې ډېر خواشینی یم، لکن تاسې له خپلو ځانونو سره په خپله ظلم کړی دی.

پدې خبرې اوریدو سره سمدستي له هغوی څخه یو ځوان ودرید وې ویل: نه، مور له خپلو ځانونو سره په خپله ظلم نه دی کړی، بلکې له مور سره عام خلک ظلم کوي. یو بل پکې ودرید وې ویل، نه صاحبه! له مور سره حکومت ظلم کوي. ځینې نور یې هم ودریدل او هر چا خپلې خبرې پیل کړې. پدې حالت لیدو سره چې په هغه ساحه کې یو څو کسانو زما هغه لومړنۍ بیان (له هغوی سره د توحید د کلمې تکرار او معنی ویل) ولیدل نو نژدې راغلل بیا د هغوی دا خبرې یې هم واوریدې او په خندا باندې شنه شول.

^{۷۸}. وگوره: ای گنهګارانو له الله څخه وویریرئ! ژباړه: محصل غازي زاده ص ۲۹-۴۱

^{۷۹}. د هېواد مشهور او وتلی زاهد او رباني عالم مولوي قلم الدين رحمہ الله به د خپلو تبليغي بيانونو په ترڅ کې کله ناکله د کلمې د معنا په څرګندولو کې دا دویمه معنا هم کوله.

الله تعالی حاضر او زما د زړه په حالت باندې گواه دی چې د هغوی پدغسې وضعیت لیدو باندې زیات خفه وم، د هغه نشه یې دا خبره چې موږ سره عام خلک ظلم کوي او هغه بل یې چې وویل: له موږ سره حکومت ظلم کوي، پدې سره مې هغه پخوانۍ باور لا زیات قوي شو چې عام خلک او حکومت د نشه یانو سره پدې ظلم کې شریک دي.

زما هغه لومړی خبره چې ای وروڼو! تاسې په خپله له ځانونو سره ظلم کړی دی، پدې کې هېڅ شک نشته چې پدې جرم او دې بد حالت ته رسیدو کې لومړی همغوی پر خپلو ځانونو تیری او ظلم کړی دی. او هغه دویمه دعوه چې گویا له هغوی سره عام خلک ظلم کوي. د دې تشریح داده چې ځینې عام مسلمانان د خپلې مادي گټې په خاطر دوی ته داسې هیروین، یا اړونده پوډر او نور بلا بتر جوړوي او ورباندې پلوري یې چې په ډېر کم وخت کې د هغوی ځواني، عقلي او جسمي ځواک له زوره غورزوي او انساني حیثیت یې ختم شي. همدارنگه هغه عام خلک چې کوکنار کړي او بیا ورڅخه افیون اخلي دوی هم خپلې مادي گټې گوري. ایا داسې خلکو کله هم دا فکر کړی دی چې زما د دې کار کونښن بالآخره د انسانیت پر تباهی او بریادۍ باندې منجر کیږي او پدغسې یو ناوړه او انسان ضد کار کې خپله برخه اخلو؟ حکومت هم لکه څرنگه چې د رعیت دنورو چارو په وړاندې مسئول دی د نشه یې او مخدره موادو د تولید، پیر پلور او داسې نورو اړونده کارونو په اړه هم مسئولیت لري. لکن بدبختانه چې حکومتي ادارې د داسې جرمونو په مخنیوي کې پاتې راغلي دي. هر چا ته دا جوتنه ده چې ځینې حکومتي کسان پرځای د دې چې د نشه یې او مخدره توکو مخنیوي وکړي دغسې کارونو ته لارې هواروي. د یو تازه خبر او راپور له مخې کله چې د یوې رسنې استازي د یو ولایت له قوماندان څخه پوښتنه وکړه چې ستاسې د ولایت پدې ښار کې چې دا نشه یان او په مخدره توکو روږدي کسان پر زیاتیدو دی، د ښار بڼه یې هم خرابه کړې دی، دوی ته دا مخدره او نشه یې توکي څوک رارسوي او تاسې یې ولې مخنیوی نه کوئ. نو د دې پوښتنې ځواب ورکولو ته هغه قوماندان چمتو نه شو، بلکې خپل تلیفون او یا گڼځنډه (موبایل) یې بند کړ.^{۸۰}

نو رارځئ چې د عامو خلکو د اصلاح ترڅنگ په حکومتي چارواکو کې هم د خپلو مسئولیتونو اداء کولو احساس را پیدا کړو.

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: «أَلَا كَلُّكُمْ رَاعٍ وَكَلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ فَأَلَا مِيرُ الَّذِي عَلَى النَّاسِ رَاعٍ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ وَالرَّجُلُ رَاعٍ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْهُمْ وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ عَلَى بَيْتِ بَغْلِهَا وَوَلَدِهِ وَهِيَ مَسْئُولَةٌ عَنْهُمْ وَالْعَبْدُ رَاعٍ عَلَى مَالِ سَيِّدِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْهُ أَلَا فَكَلُّكُمْ رَاعٍ وَكَلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ». خبردار! هر یو له تاسې شپونکی دی او هر یو به له تاسې د ماتحتو په باره کې پوښتل کیږي، نو هغه څوک چې د خلکو امیر ټاکل شوی وي هغه شپونکی دی او د رعیت په هکله به پوښتل کیږي او یو سړی د خپلې

^{۸۰}. وگوره: آزادي راديو (ويبپاڼه) یکشنبه ۱۷ چنگاښ ۱۳۹۷ لمريز.

کورنی شپونکی دی او د هغوی په اړه به پوښتل کیږي، همدارنگه یوه میرمن د خپل میړه د کور او د هغه د اولاد شپونکی ده چې د هغوی په باره کې به پوښتل کیږي، همداراز غلام د خپل بادار د مال ساتونکی دی او د هغې په باره کې به ورڅخه پوښتنه کیږي. پوه شئ! نو هر یو له ستاسې شپونکی دی او د خپل رعیت او ما تحتو په هکله به پوښتل کیږي.

علماء وایي دا حدیث پدې باندې دلیل دی چې د امت او ولس چارو ته پاملرنه د رئیس دولت فرض دي. په حقیقت کې دغه مسئولیت یو مشر او حاکم ته د الله تعالی له پلوه ورکړل شوی دی. او د شپونکي په حیثیت سره هغه ته د خپلو ماتحتو او رعیت ساتنه حواله شوې او دغه امانت ورسپارل شوی. امام شافعي رحمه الله ویلي دي: «منزلة الإمام من الرعية منزلة الولي من الیتیم».^{۸۱} د رعیت په وړاندې د مشر مقام داسې دی لکه د یتیم په هکله د هغې د سرپرست مقام.^{۸۲}

نو ایا زموږ هېواد به لداسې چارواکو او مسئولینو څخه برخمن شي چې په واقعي معنا سره د شریعت نافذولو ته متې رابډ وهي، د اسلامي لارښوونو برابر د رعیت د سوکالی، هوساینې او نجات لپاره کار وکړي، عدل تامین کړي، په ټولنه او هېواد کې د هر ډول فجایعو، ظلمونو، خیانتونو او بدکاریو مخنیوی وکړي. د موجوده فتنو لکه بې حیایي، د پردیو کلتور خپریدل، نیشه او مخدره توکو ناوړین. الله تعالی ته آسانه ده چې کله موږ د ځانونو، د کورنیو، ټولنې او د هېواد عامو او خاصو وگړو سمون او اصلاح ته مخه کړو، علماء، دعوتگران او با احساسه خلک پدې اړه خپل مسئولیتونه اداء کړي. او د عامو او خاصو خلکو عملونه پر شرع باندې برابر شي، نو نژدې ده چې له مومنو، عادلو او با احساسه مسئولینو څخه برخورداره شو.

^{۸۱} الأشباه والنظائر للسيوطي ص ۱۲۱

^{۸۲} وگوره: د اسلام د حکومتي نظام قواعد، ژباړه: محصل غازي زاده، ص ۸۷-۸۸

په اړونده مبارزه کې اړین ګامونه

لکه څرنګه چې یې مخکې یادونه وشوه، د موجوده حکومت له پیله تر اوسه پورې د مخدره موادو پر ضد مبارزې په نتیجه کې څه ځانګړې لاس ته راوړنه نه ده شوې. د ځینې راپورونو پر اساس ویل کیږي چې له هغه راهیسې چې د امریکا په مشرۍ بهرنیو عسکرو پر افغانستان لښکر کشي کړي ده په دغه هېواد کې د کوکنارو کر او تولید زیات شوی دی. سره لدې چې په تیرو کلونو کې دغه ایزو موادو د جرړې د ایستلو لپاره زیاتې ژمنې شوي وې او پر افغانستان باندې د برید پر مهال د امریکا یو شعار دا وو چې په افغانستان کې به دغه ایزو موادو تولید له مینځه یوسي، خو څرنګه چې د امریکا لخوا د افغانستان د جنګ د ختمیدا شعار متحقق نشو، نو هغه شعار هم تحقق ونه موند، بلکې په دغه هېواد کې دغه ایزو موادو تولید څو برابره زیات او لا په زیاتیدو دی.^{۸۳}

پدې ځای کې د مخدره او نشه یزو توکو د مخنیوي په موخه دا لاندې وړاندیزونه د پام وړ ګڼو:

۱. د الله تعالی د رضای لپاره او د دینې وجیبې او مسئولیت له مخې باید چې هر مسلمان د دې ناروا کار په مخنیوي کې هلې ځلې وکړي. د ایماني وجدان او احساس له مخې یو مسلمان باید پر انسان باندې ترحم او مهرباني ولري، همدارنګه یو مسلمان یوازې د بل مسلمان د نجات او ژغورنې لپاره نه بلکې د ټول انسانیت د لارښوونې او هوساینې لپاره هلې ځلې او کوښښونه وکړي. مور د داسې یو پیغمبر صلی الله علیه وسلم امتیان یو چې الله تعالی د ټولو عالمینو لپاره رحمت رالیرلی او پر لارښوونو کې یې یوازې پر انسانیت نه بلکې پر حیوانیت باندې هم د رحم کولو تاکید شوی دی. نو مسلمان ته د هغه په پیروي کې دا مسئولیت هم سپارل شوی چې د خلکو لپاره د رحمت او مهربانۍ پیغام ولري.

ایا دا به مناسبه وي چې یو مسلمان دې په خپل شاوخوا کې روږدي کسان (لکه شرایبان، پوډریان او چرسیان) گوري او د هغوی په وړاندې دې خپل مسئولیت ته پاملرنه نه کوي؟ همدارنګه یو مسلمان دې ځینې داسې د پوډرو معتادین گوري چې له حیواناتو څخه هم زیات ذلیل ګرځي او بیا دې ورته فکر من کیږي نه، د هغه پر حالت دې د ده په زړه کې پر انسانیت

^{۸۳}. وګوره: Pars Today وېبپاڼه 17 / 5 / 2017م

باندي د ترحم ولوله او جذبه نه راپيدا کيږي، د داسې پريوتو او خپل شوو وگړو د ژغورنې لپاره دې کونښن نه کوي، يا لدې تباهي څخه د نورو مسلمانانو او انسانانو د ژغورنې او ساتنې لپاره دې کونښن نه کوي؟

۲- د حکومت لخوا په اخلاص او ريښتيا سره پر مخدره موادو پاندي او هغه يو ستر جرم گڼل. بايد چې حکومت د شرعي قوانينو د نافذولو د ژمنې له مخې د نورو جنايتونو او جرمونو ترڅنگ د نشه يي او مخدره موادو د استعمال، پير او پلور او پر هر ډول معاملاتو باندي په صدق سره بنديز ولگوي، نه داچې د حکومتي دوايرو له لارې د داسې جرايمو د ترسره کولو لپاره لارې هوارې شي.

ايا زموږ حکومت به د سعودي شاهي حکومت غوندي داسې يو اقدام وکړي چې له مخې يې د مخدره موادو معامله کونکو ته سخته سزا ورکړل شي؟ د نوموړي حکومت د علماو مجلس او اړونده ديني سرچينې د مخدره موادو سوداگري، ترويج او بيلابيلو معاملاتو په وړاندي د شرعي دلایلو په رڼا کې دې لاندي نتايجو ته رسيدلي دي:

الف. هغه څوک چې مخدره مواد قاچاق کوي د هغه سزا وژنه ده؛ دا ځکه چې د دې توکو په ليرد او قاچاق کولو باندي پر هدي سيمو کې ستر زيانونه او تاوانونه رامنځ ته کيږي.
ب. هغه څوک چې مخدره شيان ترويج کوي، برابره خبره ده چې د روږدو د استعمال لپاره يې مهيه کوي، يا يې راواردوي، يا يې ډالۍ کوي، که يو څوک داسې کار د لومړي ځل لپاره وکړي، نو پر بند، درو وهلو، مالي تاوان او يا پر بدني سزا (درو وهلو) او مالي تاوان ورکولو دواړو باندي به مجازات کيږي. او که چيرې دا کار بيا هم تکرار کړي، د هغې تعزير او سزا زياتيږي او کيدای شي د هغه پر وژنه باندي تمامه شي.

دغسې سخته سزا چې بالآخره پر وژنه باندي تماميږي دا د دې لپاره چې د مخدره موادو کارو بار او ترويجول په ځمکه کې له هغه فساد او تخريب څخه کم نه دی چې له امله يې خلک لوتلی او وژلی شي.

د فقهي په کتابونو کې ذکر شوي دي هغه برید کونکی (لوتمار) چې له خپل کار (لوتمارۍ جرم) لاس وانخلي، نو هغه دې وتمبول شي که څه هم پر وژنه سره وي.^{۸۴}

^{۸۴}. وگوره: فتاوی اسلامیة: 3/379 (الإسلام سؤال و جواب) (www.islamQA.ifor).

او دکتور دوهبه الزحيلي صاحب وايي: فقهاء پدې متفق دي چې څوک بې له عذره (د درملنې له اړتيا څخه پرته) کوم مخدر شى استعمال کړي، د هغې لپاره تعزير (اړونده لازمه سزا) ده، که هغه يې پر رټلو، وهلو، بندي کولو، د خلکو پر وړاندې اعلانولو، مالي غرامت او داسې نورو سره وي، هره کومه سزا چې قاضي او يا حاکم يې ورته تجويز کوي؛ د دې لپاره چې نور خلک ورڅخه عبرت واخلي او څوک هم د جرم او ناروا شيانو په کولو سره جرات ونه کړي.

حنفي او مالکي فقهاوو دا روا گڼلې چې دغسې تعزير کيدای شي وژنه هم وي، چې هغې ته سياسي وژنه ويل کيږي، کله چې حاکم پکې مصلحت وگوري او د جرم نوعيت د وژنې موجب وي لکه داچې يو څوک په تکرار سره د نشه يې يا مخدره موادو کار ترسره کوي (او خپل عادت يې گرځولى وي) يا داچې د هغې له امله په جرمونو کې اخته وي، يا د لواطت او يا قتل په کارونو کې ملوث وي. نو پدغسې حالاتو کې د روږدي کس وژنه د ځينې معاصرو هغو مفتيانو لپاره دليل دی کومو چې د داسې يو قانون مشروع گرځولو وړاندیز کړی چې د هغې پر بنسټ د مخدره موادو استعمالونکي او يا معامله کوونکي په دار ځړولو سره اعدام شي، چې پدغسې کړنلاره کې به د مخدره موادو سوداگرو، قاچاق کبرو او د هغې استعمالونکو لپاره پوره عبرت او درس اخستنه وي.^{۸۵}

۳- د روږدو د درملنې او د هغوی د مشغولولو لپاره خاص بنسټونه او مزکرونه جوړول:

په موجوده وخت کې د روږدو او معتادينو ددرملنې لپاره چې کومې هڅې روانې دي هغه کمې دي، نو بايد چې حکومت او اړونده ارگانونه پدې هکله جدي پاملرنه وکړي او کيدای شي د ځينو هېوادونو له تجارو څخه پدې هکله استفاده وشي او د يو ځانگړې برنامې له لارې له يوه اړخه د روږدو د تداوي لپاره روغتونونه زيات شي او له بله اړخه داسې بنسټونه جوړ شي چې په هغې کې روږدې کسان تر هغه وخته وساتل شي چې د اعتياد له حالته ووځي او پدې اثناء کې د هغوی د جسمي ظروفو برابر د مناسبو کسبونو په زده کولو باندي هم بوخت شي.

۴- د هېواد هغه سيمې چې د کوکنارو په کر باندي يې زياته اتکا وي، بايد چې د دې کښت په معاوضه کې ورته مناسب بديل ولټول شي، لکه د هرات په ځينې ولسواليو کې چې د زعفران بوټي کښت او کر رامنځ ته شو، همداراز له دهقانانو سره لازمي مرستې وشي، چې د هغوی

^{۸۵}. وگوره: الفقه الإسلامی وأدلته، وهبة الزحيلي ۷/ ۴۵۰-۴۵۱

اقتصادي ستونزي حل شي او دغسې ناروا کښت ته بيا اړ نه شي.

۵- د اسلامي سپيڅلي دين له مخې قانون د حاکم او رعیت ټولو لپاره دی، نو پدې اساس هغه چارواکي چې د شرابو په کارو بار یا د هغې په څښلو کې ملوث دي هغوی هم د مجازاتو لپاره د قانون منگلو ته وسپارل شي، همداراز لکه څرنگه چې د رعیت عام وگړي د نشه یې او مخدره توکو پر کارو بار باندې مجازات کیږي، باید چې چارواکي او یازورواکي هم ورباندې مجازات شي.

۶- د مخدره او نشه یې توکو پر ضد مبارزه کې باید چې د شرابو پر معاملاتو باندې هم سخت بندیزونه ولگول شي او د اسلامي سپيڅلي شریعت له مخې پر شرابیانو باندې حد جاري کړای شي، خو د دې ستر جرم پر مخنیوی کې لازم پرمختگ وشي.

۷- د چرسو په کارو بار باندې سخت بندیزونه ولگول شي، د چرسو معتادینو ته هم د اسلامي شریعت له مخې اړونده سزا گانې اعلان او ورباندې تطبیق شي، همدرانگه چرسیانو ته د درملنې پر موخه مناسبې لارې چارې ولټول شي، توبه ویستلو ته اړ شي او دهغوی له ځواک څخه دهبواد او ټولنې په دیني او دنیاوي پرمختگ کې لازمي گټې واخستل شي.

۸- که زموږ په هېواد کې شرعي حدود نافذ شي مثلاً د غل لاس پرې شي، شرابخور په درو ووهل شي، زناکار ته هم خپل ټاکلې سزا ورکړ شي، ځاننان او رشوت خواره د تعزیري سزا له مخې په مجازات شي، د شرعي لارښوونو په رڼا کې د غاصبانو، لوټمارانو او دوکه مارانو... مخنیوی وشي، د مخدره موادو قاچاق بران محاکمه شي، نو تاسې څه فکر کوئ، په ټولنه کې به دا موجوده ناخوالې لمنځه ولاړې نه شي او یا لږترلږه کمې به نه شي؟

زموږ د هېواد - چې تش په نامه اسلامي جمهوریت دی- د قانون او دستور په ځینې مادو کې یې پر اسلامي شریعت باندې د عمل او دهغې د پلې کیدو ژمنه شوي، لکن هغې ته د عمل جامې نه وراغوستل کیږي او ځینې هغه موارد چې د بشر حقوقو سره په ټکر کې راځي او د غیر سیاسي جرمونو پورې اړه لري لکه په ناحقه سره وژنه، زنا، شرابخوري، نو د هغې پر تنفیذ کې اړونده ارگانونه او محاکم ناغیږي کوي، کله چې په هېواد کې داسې وضعیت دی چې یوازې په نوم اسلامي گڼل کیږي او اسلامي قوانین تش د کاغذ پرمخ شتون لري عملي بڼه یې نه لیدل کیږي، نو څرنگه به مو هېواد او ټولنه لداسې سختو او سترو جرمونو څخه پاکه شي او څنگه کیدای شي د ناکارو، جگړو او بې اتفاقیو له ناخوالو او ستونزو څخه وژغورل شوو؟

۹- هېوادوال پدې پوخ باور ولري چې زموږ د ټولو مشكلاتو او ستونزو حل يوازې د خپل سپيڅلي دين د لارښوونو په پيروي كې دى او له كومو ناخوالو او نامناسبو حالتونو سره چې مخ يو اساسي علت يې د خپل دين له ښوونو څخه وروسته والى دى. او په هېواد كې مو چې كومې ناکراري، ناآمنۍ او بيلابيل مشكلات دي لومړى لامل يې دانسان جوړيدنې ته نه پاملرنه او د مطلوب نظام نشتوالى دى، نو ترڅو چې په هېواد كې لومړيتوب انسان جوړونې ته ورنكړ شي، سم اسلامي نظام جوړ نه شي، پر منصب او وظيفې باندې وړ، امين او ريښتونې وگړي ونه گمارل شي، مافيايي كړۍ ماتې او ختمې نه شي، د زوراكيو، درغليو، خيانتونو او غصبونو مخه ډب نه شي، بيت المال د ټولو هېوادوالو حق ونه گڼل شي، د ظالمانه طبقاتي نظام جرړې ونه ويستل شي او په هېواد كې په واقعي معنۍ سره اسلامي نظام - چې بنسټ يې عدالت او انصاف دى - قايم نه شي، نو بيا پدې هېواد كې امن، د نظام پايښت، آرامي، سوکالي، اقتصادي پرمختيا رامنځ ته كيدل، د فقر او بيچاره گۍ، د نشه يې توکو او نورو ناخوالو او ستونزو ختميدل ناشوني او مستحيل دي.

نو رځې چې د هېواد او ټولني د ستونزو او ناخوالو لمنځه وړلو، ثبات او استقرار راوستو، امن، هوساينې او ژغورنې په خاطر د خپل سپيڅلي دين د اقامې او د هغې د شريعت د پلي كولو لپاره يو بل ته په اخلاص سره لاسونه وركړو او پدې لار كې رغنده هلې ځلې او ثمره بښونكي كوښښونه وكړو.

محصل غازي زاده

نيټه: ۱۵ ذو القعدة ۱۴۴۰ هـ.ق. ۲۷/۴/۱۳۹۸ لمريز

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**